

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA INFORMACIJSKE I KOMUNIKACIJSKE ZNANOSTI**

Mihaela Blagaić Kišiček

**Otočke narodne knjižnice:
na primjeru knjižnica u Supetru, Komiži i Grohotama**

Diplomski rad

Mentorica: doc. dr. sc. Ana Barbarić

Zagreb, 2013.

Sadržaj

Uvod	2
1. Narodna knjižnica Supetar	6
2. Gradska knjižnica Ranka Marinkovića Komiža	14
3. Knjižnica Grohote	20
4. Usporedna analiza	28
Zaključak	34
Prilozi	37
Prilog 1 - Otočke knjižnice u Hrvatskoj 2010. – statistika.....	37
Prilog 2 – Upitnik ..	38
Literatura	40

Uvod

Potječem s otoka pa su se otočke knjižnice prirodno nametnule kao tema mog diplomskog rada. Otoci su prostori izolacije, u svakom smislu te riječi, pa tako i kulturne. Malen broj stanovnika, manjak mlađeg i visokoobrazovanog stanovništva, slaba povezanost među mjestima na otocima, lokalne vlasti koje su često bez vizije i *malomišćanski* mentalitet – ništa od toga ne ide u prilog razvitku kulturnog života na otocima ili promicanju ljubavi prema čitanju i znanju općenito. Situacija se naravno razlikuje od otoka do otoka: postoje otoci i otočki gradovi i mjesta s tradicijom građanske kulture i njezinim tekovinama koje su i danas žive ili se intenzivno radi na tome da se ožive. Postoje i mali, povijesno pretežno težački otoci na kojima se nikad nije previše polagalo na kulturu i gdje je sve ovisilo o entuzijazmu pojedinaca čije motive zajednica, pa i lokalna vlast, nerijetko dovodi u pitanje. Gledajući šire, živimo u društvu u kojemu su kultura pa čak i obrazovanje u stvarnosti uvijek posljednji na listi prioriteta.

Imajući to u vidu, zanimalo me kako u takvom okruženju funkcioniraju male otočke knjižnice, kakva je njihova sadašnjost i budućnost. Stradavaju li sa svakim novim rezanjem budžeta osnivača? Uspijevaju li pratiti zahtjeve iz hrvatskih Standarda za narodne knjižnice? Pitala sam se koliko je živa njihova djelatnost, koliko su prepoznate i kako su prihvaćene u zajednici. Služe li kao „lokalno obavijesno središte, koje svojim korisnicima omogućuje neposredan pristup svim vrstama znanja i informacija“ kako preporuča IFLA-in i UNESCO-ov Manifest za narodne knjižnice?¹ Jesu li „žarišta za kulturni i umjetnički razvoj zajednice“?² Zanimalo me i kako se prostorna izoliranost odražava na rad knjižničarki i njihovo stručno usavršavanje. Htjela sam vidjeti snalaze li se knjižničarke u novim uvjetima, jesu li razvile potrebne marketinške vještine kako bi izgradile i održale pozitivan imidž knjižnice u javnosti i istakle njezinu neophodnost za život zajednice.

Upravo je ta neophodnost dojam koji ostaje nakon čitanja novije literature koja sadrži definicije svrhe i uloge narodne knjižnice. Prema IFLA-inim smjernicama za narodne knjižnice (u daljnjem tekstu Smjernice), narodna knjižnica „*osigurava pristup znanju, informacijama, cjeloživotnom učenju i djelima mašte pomoću niza izvora i službi, a na raspolaganju je svim članovima zajednice bez obzira na njihovu rasu, nacionalnost, dob, spol, religiju, jezik, invaliditet, ekonomski i radni status i obrazovanje.*“³ Otud proizlaze njene

¹IFLA-in i UNESCO-ov Manifest za narodne knjižnice. // IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice. 2. hrvatsko izd., (prema 2. izmijenjenom izd. izvornika). Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011. Str. 105. Ranija verzija Manifesta dostupna i na: http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/UNESCOv_manifest_za_narodne_knjiznice.htm (20.8.2012.)

²IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice. 2. hrvatsko izd., (prema 2. izmijenjenom izd. izvornika). Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011. Str. 20.

³Ibid, str. 15.

mногоstruke zadaće, koncizno sročene u IFLA-inom i UNESCO-ovom Manifestu za narodne knjižnice, a detaljno objašnjene u Smjernicama. Neke od njih tradicionalno se povezuju s knjižnicom, poput stvaranja i razvijanja čitalačkih navika kod djece i podupiranja formalnog i neformalnog obrazovanja pojedinca. Druga važna skupina zadataka tiče se obavijesne uloge knjižnice: „osiguranje pristupa građana svim vrstama obavijesti o svojoj zajednici“ i „pružanje primjerenih informacijskih usluga lokalnim poduzećima, udrugama i interesnim skupinama“.⁴ Važnost ovih zadaća narodne knjižnice posebno je vidljiva u manjim sredinama, te napose u geografski izoliranim sredinama poput otoka, gdje sličnu važnost ima i zadaća knjižnice da podupire razvitak informacijske pismenosti.

Knjižnica je oduvijek imala i važnu društvenu ulogu, kao „javni prostor i mjesto okupljanja“⁵; još jedna zadaća koja ima posebnu važnost u manjim zajednicama koje često oskudijevaju javnim prostorima u kojima bi se ljudi mogli susretati.

Naposljetku, u uvjetima globalizacije, knjižnica ima i dvojaku ulogu da s jedne strane aktivno radi na očuvanju lokalnog identiteta, dok u isto vrijeme promiče načela demokracije i tolerancije spram drugih i drugačijih. Prvi od navedenih zadataka knjižnica ispunjava ponajprije izradom zavičajne zbirke, što je u Hrvatskoj i njena obaveza, definirana u Standardima: „svaka narodna knjižnica vodi zavičajnu zbirku, te stoga istražuje, skuplja, obrađuje, pohranjuje i daje na korištenje knjižničnu građu o topografiji, povijesnom, gospodarskom i kulturnom razvitku područja na kojem djeluje“.⁶ Iako Standardi dopuštaju da narodna knjižnica u slučaju objektivnih prepreka ovaj zadatak povjeri nekoj drugoj knjižnici, on se nameće kao izuzetno bitan upravo za otočke knjižnice.

Niti jedna druga javna ustanova nema tako širok raspon zadaća – otud njena neophodnost za život lokalne zajednice, te njena naročita važnost za život otočke zajednice.

Namjera mi je bila baviti se otočkim knjižnicama u Splitsko-dalmatinskoj županiji (Prilog 1), da bih se zatim, s obzirom na opsegdiplomskog rada, ograničila na tri knjižnice koje se nalaze na tri međusobno vrlo različita otoka. Nadala sam se da bih dubljim uvidom u rad tih knjižnica mogla dobiti sliku problema i prilika s kojima se susreću otočke knjižnice, i odgovore na barem neka od pitanja koja sam postavila na početku.

⁴IFLA-in i UNESCO-ov Manifest za narodne knjižnice. // IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice. 2. hrvatsko izd., (prema 2. izmijenjenom izd. izvornika). Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011. Str. 106. Ranija verzija Manifesta dostupna i na: http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/UNESCOv_manifest_za_narodne_knjiznice.htm (20.8.2012.)

⁵IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice. 2. hrvatsko izd., (prema 2. izmijenjenom izd. izvornika). Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011. Str. 21.

⁶Standardi za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj. // Narodne novine 58(1999). Dostupno na: <http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/270810.html> (14.10.2013.)

Narodna knjižnica Supetar nalazi se u administrativnom središtu najvećeg i najbogatijeg otoka u Splitsko-dalmatinskoj županiji, i površinom je i brojem članova najveća knjižnica u Županiji.

Gradska knjižnica Ranka Marinkovića u Komiži mlada je knjižnica, osnovana tek 1998. godine, i jedna je od dvije knjižnice na udaljenom i malenom otoku Visu.

Knjižnica Grohote jedina je knjižnica na slabo naseljenom otoku Šolti, nadomak Splita, i jedina od 24 otočke knjižnicenije samostalna već djeluje kao ogranak Gradske knjižnice Marko Marulić u Splitu.

Od ove tri knjižnice, knjižnica u Supetru jedina ima mrežnu stranicu na kojoj se može doznati više o radu i aktivnostima knjižnice. Stoga sam, koristeći se ponajprije IFLA-inim i UNESCO-ovim smjernicama za razvoj službi i usluga u narodnim knjižnicama, ali imajući u vidu i drugu pročitane literaturu, pripremila upitnik (Prilog 2). O pitanjima iz upitnika razgovarala sam s ravnateljicama / koordinatoricama spomenutih narodnih knjižnica, koje su ljubazno i rado odvojile vrijeme za razgovor sa mnom⁷.

Na osnovu njihovih odgovora napisala sam središnji dio ovog rada – prikaz stanja i rada triju knjižnica u sadašnjem trenutku.

U poglavlju Usporedna analiza usporedila sam stanje u tri knjižnice s obzirom na zahtjeve iz Standarda za narodne knjižnice i Zakon o knjižnicama, te sam dobivene rezultate komentirala s obzirom na informacije iz dostupne literature.

U Zaključku sam iznijela najvažnije rezultate svog istraživanja te svoja razmišljanja na temu rada narodnih knjižnica na otocima.

⁷Gospođa Gita Dragičević, ravnateljica Narodne knjižnice Supetar, gospođa Željka Alajbeg, koordinatorica Knjižnice Grohote i gospođa Luce Bogdanović, ravnateljica Gradske knjižnice Ranka Marinkovića Komiža.

1. NARODNA KNJIŽNICA SUPETAR

1.1. NARODNE KNJIŽNICE NA OTOKU BRAČU

Na otoku Braču nalazi se pet knjižnica – u Supetru, Bolu, Pučišćima, Selcima i Sutivanu, od kojih je najmlađa, ona u Sutivanu, osnovana 2001. godine. Knjižnice imaju zajedničku mrežnu stranicu, <http://www.otok-brac.info/knjiznice/>, na kojoj se nalaze osnovni statistički podaci o svakoj knjižnici (iako sada već zastarjeli), te kontakt podaci. O svim knjižnicama postoje kratki tekstovi na knjižničnom portalu www.knjiznice.hr⁸. Čak tri knjižnice – u Supetru, Selcima i Sutivanu – imaju vlastitu mrežnu stranicu. Iako nisu formalno umrežene, knjižnice dobro međusobno surađuju; član jedne bračke knjižnice može posuđivati u ostalim knjižnicama, a knjižnice međusobno razmjenjuju i daruju naslove, čime su postavljeni temelji za eventualnu buduću formaliziranu suradnju.

1.2. NARODNA KNJIŽNICA SUPETAR

Narodnu knjižnicu u Supetru osnovao je 1980. Grad Supetar, točno sto godina nakon otvaranja supetarske čitaonice, jedne od nekoliko koje su postojale na otoku u drugoj polovici 19. stoljeća. Ravnateljica koja je tada postavljena i danas vodi knjižnicu, neprekinuto već 33 godine.

U sklopu knjižnice djeluje i galerija „Ivan Rendić“ s postavom iz Spomen zbirke Ivana Rendića, također u vlasništvu knjižnice.

Knjižnica je u 2010. imala 1 452 člana, što znači da je svaki 3. stanovnik općine Supetar član knjižnice.⁹ Graviraju joj i mjesta Milna, Postira i Nerežišća koja nemaju vlastite knjižnice.

Članarina se naplaćuje i iznosi 50 kn za učenike, studente, umirovljenike, nezaposlene i turiste, i 100 kuna za odrasle.

1.3. OSOBLJE

Knjižnica zapošljava dvoje ljudi, oboje bez formalne knjižničarske kvalifikacije i položenog stručnog ispita. Broj zaposlenika ne odgovara stvarnim potrebama knjižnice s obzirom na broj korisnika i opseg aktivnosti te ne omogućava cjelodnevan rad. Ravnateljica je pokrenula inicijativu za zapošljavanje još jedne osobe i dobivena su pozitivna mišljenja Matične službe iz Splita i Ministarstva kulture. Međutim, grad osnivač nije trenutno u mogućnosti osigurati sredstva za plaću još jednog zaposlenika.

Osooblje se redovito stručno usavršava kroz prisustvovanje savjetovanjima i konferencijama.

⁸Svi podaci o knjižnicama na ovom portalu su iz 2006. godine.

⁹Općini Supetar pripadaju mjesta Mirca, Splitska, Supetar i Škrip.

1.4. FINANCIRANJE

Knjižnica se financira iz proračuna Grada Supetra, te sredstvima Ministarstva kulture, darovima i sponzorstvima. Knjižnica raspolaže i vlastitim izvorima dobiti: naplaćivanjem članarine i zakasnine, naplaćivanjem fotokopiranja i ispisa, te komercijalnim aktivnostima poput prodaje vlastitih izdanja; posljednja aktivnost zapravo ne donosi nikakvu stvarnu materijalnu dobit. Primjeri vlastite naklade su katalog Galerije „Ivan Rendić“ i zbirka poezije prigodno izdana povodom održavanja Festivala čakavske riči u Škripu. Potrebe knjižnice uvijek su veće od dostupnih sredstava pa neke želje zasad ostaju neispunjene poput pretplate na veći broj naslova periodike te, naročito, veći broj zaposlenika.

1.5. SMJEŠTAJ KNJIŽNICE I KNJIŽNIČNA ZGRADA

Knjižnica je smještena u zgradi Doma kulture u Jobovoj ulici u starom dijelu Supetra, nadomak Rive. Zgrada knjižnice lako je dostupna pješacima, a knjižnica ima i prilaz za invalide koji je koristan i majkama s djecom u kolicima. Knjižnica je uređenje prilaza financirala sredstvima koja je dobila u okviru Programa javnih potreba u kulturi Ministarstva kulture.

Javnost se na više načina obavještava o postojanju knjižnice i njezinom smještaju. Prvi je znak putokaz na hrvatskom i engleskom jeziku na gradskoj Rivi koji upućuje na sva važnija mjesta u Supetru uključujući knjižnicu. Na ulazu u Jobovu ulicu, između dva suprotna zida razapet je natpis koji obavještava prolaznike da se tu nalaze knjižnica i galerija. Na zgradi se nalazi i kamena ploča s imenom knjižnice i galerije.

Prostor knjižnice veličine je 250 m², od čega prostor za korisnike zauzima 200 m². Prostor dosta dobro odgovara svojoj funkciji i potrebama knjižnice, ali ipak postaje premalen za potrebe narasle zbirke. Poseban je problem i potreba skladišni prostor; u sadašnjoj situaciji knjige su među ostalim naslagane i u hodniku.

Važan je trenutak u povijesti knjižnice bila godina 2008. kada je postojeći prostor knjižnice u potpunosti obnovljen (stolarija, krov, ličenje i dr.) i proširen. U prizemlju je izdvojen i potpuno uređen Dječji odjel, a obnovljen je i Odjel za odrasle. Na katu je obnovljena studijska čitaonica od koje je staklenom pregradom odvojena mala soba koja služi kao ured ravnateljice. U čitaonici je moguć rad u miru i tišini. Zanimljiv je podatak da su kod obnove knjižnice svoje usluge na volonterskoj bazi pružili mnogi stanovnici Supetra, posebno mladi koje je ravnateljica tijekom godina upoznala i animirala za rad u knjižnici, pa su mnogi od njih spremni i osposobljeni u slučaju potrebe pomoći s pomoćnim knjižničnim poslovima poput rada na pultu.

Postoji plan za premještanje knjižnice u prizemlje zgrade u kojoj se sada nalazi osnovna škola, ali to će biti moguće tek nakon što se sagradi nova osnovna škola. Radi se o prostoru

veličine oko 400 m², što bi knjižnici omogućilo primjereniji smještaj građe i pokretanje nekih novih usluga.

1.6. USLUGE ZA KORISNIKE

Knjižnica osigurava sljedeće usluge:¹⁰

- posudbu knjiga i druge građe
- korištenje knjiga i druge građe u prostoru knjižnice
- informacijsku službu i usluge rezervacije
- prikupljanje i davanje informacijskih usluga o lokalnoj zajednici
- obrazovanje korisnika za služenje knjižnicom
- organiziranje i sudjelovanje u raznim programima i događanjima.

Usluge za djecu i mladež

Jednom do dvaput godišnje knjižnica organizira posjete djece iz vrtića i tom se prilikom djeca upoznaju s knjižnicom, prije svega s dječjim odjelom, te im se čitaju priče. Dječji je odjel posebno atraktivno uređen kako bi privukao djecu i potaknuo ih da slobodno vrijeme provedu u knjižnici: zidovi su obojani u vesele boje i ukrašeni dječjim motivima, police su privlačnog dizajna i primjerene visine. Ima dovoljno stolova i stolica primjerene veličine, kao i kompjutera, pa se djeca tu mogu družiti, igrati društvene igre iz knjižnične zbirke, igrati kompjuterske igre i dr.

Knjižnicu organizirano posjećuju i učenici prvih razreda osnovnih škola koji tom prilikom dobivaju besplatno članstvo u knjižnici. Svi učenici osnovne škole članovi su knjižnice. Organiziraju se i posebna događanja za nešto stariju djecu i mladež: dobar je primjer obilježavanje Noći knjige; ove su godine knjižničarke su za tu priliku osmislile, uz književni kviz na temu Šegrtu Hlapića za najmlađe, i kviz na temu Hobbita za sve ljubitelje *fantasy* žanra. U programu je sudjelovalo oko 300 djece, a nagrade za najbolje bile su besplatan upis u knjižnicu i knjige.

Za svu školsku djecu i studente knjižnica služi kao prvi i najvažniji izvor informacija koje su im potrebne za pisanje referata, seminarskih radova, maturalnih i diplomskih radnji.

Usluge za odrasle

Knjižnica ima bogatu zbirku za odrasle što uključuje i Zavičajnu biblioteku, te redovito organizira kulturna događanja koja se prvenstveno obraćaju odrasloj publici.

¹⁰IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice. 2. hrvatsko izd., (prema 2. izmijenjenom izd. izvornika). Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011. Str. 43.

Obrazovanje korisnika

Knjižnica je nekad organizirala informatičke tečajeve za stanovništvo u dobi od 15 do 50 godina; tečajevi su se odvijali u prostoru u kojem se danas nalazi Galerija Ivan Rendić. Nakon uređenja Galerije, više nema adekvatnog prostora za organiziranje tečajeva iako potreba i interes postoje; ovo je jedan od problema koji bi mogao biti riješen preseljenjem knjižnice u veći prostor.

Međuknjižnična posudba

Usluga međuknjižnične posudbe u supetarskoj je knjižnici vrlo živa. Najviše se posuđuje iz Sveučilišne knjižnice u Splitu, a knjige nabavljene na takav način smiju se koristiti isključivo u prostorima knjižnice. Dobra je i suradnja s ostalim narodnim knjižnicama na otoku Braču iako se radi o samostalnim knjižnicama koje nisu formalno umrežene. Među knjižnicama se odvija međuknjižnična posudba.

Informatizacija

Poslovanje knjižnice je informatizirano. Knjižnica ima računalni katalog – koristi se programom Medved i svi korisnici imaju mogućnost pretraživati katalog u prostorima knjižnice. Katalog još nije javno dostupan na internetu iako postoje planovi za to. Knjižnica svojim korisnicima osigurava besplatno pretraživanje interneta.

Knjižnica na webu

U 2009. knjižnica je dodatno približila svoj rad i usluge javnosti pokrenuvši vlastitu mrežnu stranicu na adresi www.knjiznicasupetar.com. Na stranici se nalaze informacije o radnom vremenu knjižnice te informacije o povijesti knjižnice, dječjem odjelu, zavičajnoj zbirci i Galeriji „Ivan Rendić“. Sva događanja u knjižnici najavljuju se na stranicama knjižnice i arhiviraju. Osim na stranicama knjižnice događanja u knjižnici oglašavaju se i na lokalnim mrežnim portalima. Knjižnica ima i svoju facebook stranicu.

Zbirka knjiga za turiste

Knjižnica posjeduje i građu na stranim jezicima. Građa nije katalogizirana, niti je njezino posuđivanje evidentirano – bilo tko može posuditi neki naslov i zatim ga vratiti. Turisti često prilikom vraćanja naslova donesu kao dar još poneki naslov, pa zbirka stalno raste. Najviše je knjiga na engleskom, njemačkom, talijanskom i francuskom jeziku, ali zastupljeni su naslovi i na manjim jezicima, poput norveškog.

Radno vrijeme

Knjižnica je otvorena za korisnike ponedjeljkom, srijedom i petkom od 14.30 do 19.30 sati, i utorkom, četvrtkom i subotom od 8.30 do 13.30 sati. Radno vrijeme knjižnice prilagođeno je korisnicima onoliko koliko je to moguće s obzirom da knjižnica zapošljava samo dvoje ljudi. Iskorak je napravljen otvaranjem knjižnice za korisnike i subotom, budući da je to jedino vrijeme kada brački učenici i studenti koji pohađaju srednje škole i fakultete u Splitu mogu koristiti knjižnicu.

1.7. KNJIŽNICA U ZAJEDNICI

U članku koji je povodom 30-e obljetnice osnutka Narodne knjižnice Supetar objavljen na mrežnoj stranici www.braconline.com.hr. stoji kako je knjižnica u Supetru „nositelj kulturnog razvoja, svih kulturnih događanja, inicijator i koordinator među mnogim zainteresiranima, kao što su primjerice turistički, javni i kulturni radnici.“¹¹

Dobar izvor podataka o aktivnostima koje se odvijaju u knjižnici mrežna je stranica knjižnice gdje se bilježi svako događanje organizirano u prostoru knjižnice. Predavanja, predstavljanja, susreti i komorni koncerti održavaju se u prostoru Galerije „Ivan Rendić“, čime se indirektno popularizira i sama Spomen zbirka Ivana Rendića. Međutim, kultura u užem smislu riječi i lokalne teme nisu jedini predmet interesa knjižnice kada se radi o organiziranju posebnih događanja; dobar je primjer događanje koje je postalo tradicija, godišnje predavanje profesora Daniela Denegrija iz CERN-a kojiveć čitavo desetljeće u kolovozu svake godine izvještava Bračane i njihove goste o novostima u radu te institucije.

Knjižnica aktivno sudjeluje i u događanjima koja se odvijaju van prostora knjižnice, u suradnji s drugim ustanovama i organizacijama u zajednici. U mnogim je slučajevima knjižnica inicijator događanja te ulaže vrijeme, znanje i talente svojih zaposlenica u njihovu organizaciju i provedbu.

Dobar je primjer suradnje između knjižnice i turističkog sektora manifestacija Festival čakavske riči u Škripu, koji suorganiziraju knjižnica i Turistička zajednica, koja ga u cijelosti i sponzorira. Knjižnica je kao suorganizator u vlastitoj nakladi izdala knjižicu sa čakavskim pjesmama koju je uredila ravnateljica knjižnice, ujedno moderatorica manifestacije.

Kroz ovakve i mnoge druge aktivnosti knjižnica pomaže u očuvanju kulture, povijesti i tradicija lokalne zajednice, čemu doprinosi i izgradnja Zavičajne zbirke, uključujući i Spomenzbirku Ivana Rendića i njemu posvećenu Galeriju.

Osim što služe kao mjesto održavanja raznih događanja, prostori knjižnice i Galerije služe i kao prostori formalnog i neformalnog okupljanja različitih grupa u zajednici. Prostor Galerije

¹¹Čestitka Narodnoj knjižnici Supetar. // Brač online. Dostupno na: <http://braconline.com.hr/arhiva-portala/12219-cestitka-narodnoj-knjiznici-supetar-v15-12219.html> (30.7.2012.)

za okupljanje i vježbu redovito koristi Glazbena škola „Josip Hatze“ te nekoliko klapa, tamburaški sastav, Bračko folklorno društvo, Udruženje umirovljenika, Triatlon klub i dr., a mnogi prostor koriste povremeno i po potrebi.

1.8. ZBIRKA

Prilikom osnivanja knjižnica je posjedovala fond od 4037 knjiga, a danas raspolaže sa 39120 knjiga te 1277 jedinica drugih vrsta građe.

Ne postoje pisane smjernice za izgradnju zbirke, ali se kod kupnje vodi računa o potrebama pojedinih skupina u zajednici; kod nabave novih naslova za djecu i mlade prvenstvo imaju lektirni naslovi, a ostale se zbirke izgrađuju na osnovu analize statističkih podataka o posudbi i upita korisnika.

U zbirci su zastupljene sljedeće kategorije knjižnične građe:

- knjige (beletristika i nebeletristika)
- referentna građa
- periodičke publikacije
- informacije vezane uz lokalnu zajednicu
- zavičajna građa
- genealoška građa¹²
- građa na drugim jezicima
- računalne igre
- društvene igre i slagalice.

U knjižnici su zastupljeni sljedeće vrste građe:

- knjige u tvrdom i mekom uvezu
- brošure i sitni tisak
- novine i časopisi uključujući novinske izreske
- baze podataka na CD-ROM-u
- kasete i kompaktni diskovi (CD)
- digitalni video diskovi (DVD)
- videokasete
- zvučne knjige
- plakati.

¹²Interes za ovu kategoriju građe posebno je intenzivan ljeti kada naši iseljenici na godišnjem odmoru dolaze u knjižnicu s upitom o porijeklu njihovih prezimena. Knjižnica posjeduje svu građu do sada izdanu na temu bračke genealogije.

Novi se naslovi pravodobno nabavljaju; knjižnica se trudi na vrijeme nabaviti sve aktualne i popularne naslove barem u jednom primjerku i često dobiva pohvale korisnika koji inače žive u Splitu, ali u supetarskoj knjižnici mnogo lakše i brže dolaze do aktualnih naslova. Knjižnica ne izdaje informativne letke o prinovama u fondu.

Građa u otvorenom pristupu u dobrom je fizičkom stanju. Svake se godine otpiše određeni broj knjiga, ali još nijednom nije napravljen službeni otpis.

Na sastav fonda odražava se i obrazovna uloga koju knjižnica ima u zajednici: knjižnica nadopunjuje školsku knjižnicu kao izvor već spomenutih lektirnih naslova, ali služi i kao referentna točka svima – učenicima, studentima i stručnjacima – koji se na bilo koji način bave bračkom tematikom i trebaju informacije. I iz tog razloga knjižnica sustavno i marljivo gradi Zavičajnu zbirku.

Zavičajna zbirka

Gradska knjižnica Supetar posjeduje bogatu zavičajnu zbirku koja sadrži građu autorom ili temom vezanu za otok Brač. Građa je okupljena pod imenom Zavičajna biblioteka i broji preko 1300 naslova te je nakon matične zbirke GKMM-a u Splitu najobimnija zavičajna zbirka u Splitsko-dalmatinskoj županiji. I druge knjižnice na otoku imaju zavičajne biblioteke, ali njihov je fokus na samom mjestu u kojem se knjižnica nalazi i njegovim specifičnostima; tako npr. knjižnica u Pučišćima ima zbirku o kamenu, a školska knjižnica u Postirama, rodnom mjestu Vladimira Nazora, zbirku o njemu. Knjižnica u Supetru jedina na Braču u okviru svoje zavičajne biblioteke prikuplja literaturu o čitavom otoku.

Građa za zbirku uglavnom je prikupljena kao dar, a manji dio je kupljen.

Zbirka je smještena u studijskoj čitaonici, a posebno vrijedna građa smještena je u uredu ravnateljice. Uz knjige, zbirka sadrži i separate, spise, kataloge, pozivnice, razglednice i audiovizualnu građu, ali i skulpture i crteže. Naime, kuriozitet je ove zavičajne zbirke to što se u njezinom sastavu nalazi i Spomen zbirka bračkog kipara Ivana Rendića, dijelom izložena u Galeriji „Ivan Rendić“. Spomen zbirka sadrži 20 skulptura, 50 originalnih projekata i nacрта, te brojne fotografije i dokumente. Crteži i dokumenti zaštićeni su i uokvireni, a postav je pripremljen uz stručnu pomoć Galerije umjetnina u Splitu. Knjižnica je u vlastitoj nakladi izdala katalog Galerije s predgovorom Duška Kečkemeta, popisom i fotografijama svih izložaka, slika i dokumenta te spomenika koji se mogu vidjeti u Supetru.

Posebnu zbirku unutar zavičajne biblioteke čini Iseljenička zbirka koja okuplja djela bračkih pisaca iseljenika i djela na temu iseljavanja Bračana.

U okviru Zavičajne biblioteke prikupljaju se i svi maturlni i diplomski radovi, magisteriji i doktorati napisani na temu Brača.

Zbirka se na više načina i kontinuirano popularizira u zajednici. Na mrežnoj stranici knjižnice postoji posebna rubrika Zavičajna biblioteka gdje je riječju i slikom predstavljena zavičajna

zbirka, njezin sastav i zanimljivosti vezane uz nju. I Galerija „Ivan Rendić“ ima svoju posebnu rubriku, s tekstom o zbirci, fotografijom interijera Galerije i popisom izložaka. Pjesnici iz zbirke populariziraju se kroz sudjelovanje knjižnice na festivalu Čakavska rič, organiziraju se tematske izložbe itd.

Postoje planovi za digitalizaciju dijela starije, vrijedne građe.

1.9. MARKETING

Knjižnica kontinuirano i na više načina promiče svoje službe i usluge u javnosti: postoje uočljive oznake izvan knjižnice koje upućuju na knjižnicu, knjižnica ima svoj prostor na oglasnoj ploči Turističke zajednice, nalazi se u turističkim prospektima i planovima, organiziraju se izložbe i razna druga kulturna događanja te aktivnosti za poticanje čitanja, knjižnica ima knjižnične mrežne stranice, izdaju se posebne publikacije, itd.

O svim događanjima u knjižnici obavještavaju se pismenim putem regionalni i lokalni mediji, poput dnevnih novina *Slobodna Dalmacija*, različitih radio postaja, lokalnih mrežnih stranica i dr.

2. GRADSKA KNJIŽNICA RANKA MARINKOVIĆA KOMIŽA

Narodna knjižnica otvorena je u Komiži 1998. godine i uz Narodnu knjižnicu i čitaonicu Vis jedna je od dvije narodne knjižnice na otoku Visu. Do 2001. zvala se Gradska knjižnica Komiža, da bi nakon smrti književnika Ranka Marinkovića¹³ bila preimenovana u Gradsku knjižnicu Ranka Marinkovića Komiža. Osnivanje knjižnice rezultat je ponajprije entuzijazma i nastojanja gospođe Irme Kovačić, komiške nevjeste koja je sredinom 90-ih živjela u Komiži i radila u školi u Visu. U 15. broju Novog uveza, glasila Zagrebačkog knjižničarskog društva, objavljen je njezin tekst o osnivanju knjižnice, a sastavni dio teksta čine i pisma koja je povodom osnivanja pisala Ministarstvu kulture i Ranku Marinkoviću te mišljenje Županijske matične službe za narodne knjižnice u Splitu. Tekst je zanimljiv jer pokazuje genezu jedne knjižnice, te koliko brz može biti put od ideje do ostvarenja kada sve zainteresirane strane surađuju: Grad kao osnivač, Ministarstvo kulture kao glavni financijer projekta, struka i javnost.

Godine 2011. knjižnica u Komiži imala je 174 člana što iznosi 12% ukupnog stanovništva Grada Komiže.

2.1. PRAVNI I FINACIJSKI OKVIR

Rad knjižnice financira osnivač, Grad Komiža. Proračun međutim pokriva samo plaću knjižničarke, pa knjižnica za sve druge potrebe ovisi o Ministarstvu tj. otkupu i novcu iz Programa javnih potreba u kulturi. Sredstvima iz ovog Programa knjižnica postepeno nabavlja potrebnu opremu – tako su u 2011. nabavljene dodatne police, a u 2012. kompjuteri. Knjižnica raspolaže i vlastitim sredstvima od naplate članarine i zakasnine, a usluge ispisa, skeniranja i korištenja interneta uključene su u cijenu članarine. Članarina iznosi 50 kuna za djecu, studente i umirovljenike te 70 kuna za odrasle. Posebna ljetna članarina iznosi 30 kn i uključuje korištenje interneta.

2.2. OSOBLJE

Radom knjižnice upravlja ravnateljica koja je ujedno jedina zaposlenica knjižnice.

2.3. SMJEŠTAJ KNJIŽNICE I KNJIŽNIČNA ZGRADA

Knjižnica se nalazi u središtu Komiže, u prizemlju zgrade Spomen-doma u kojem je smještena i uprava Grada te drugi prostori kulturne namjene poput kino dvorane i Galerije Boris Mardešić. Lako je dostupna pješice, ali nije ju lako pronaći, čak ni uz kartu, jer se ulaz nalazi sa stražnje strane Spomen-doma, a ne postoje putokazi na ulici. Do nedavno nije

¹³Ranko Marinković rođen je u Visu, a pokopan u Komiži.

postojao nikakav natpis s imenom knjižnice na samoj zgradi knjižnice; zbog toga je sadašnja ravnateljica dala napraviti veliki plastificirani natpis s imenom knjižnice i objesiti ga iznad ulaza u knjižnicu. Radi se o privremenom rješenju; u bližoj bi budućnosti trebao zaživjeti projekt Eko muzej Komiža¹⁴ u koji je uključena i knjižnica, a u okviru kojeg će biti postavljeni standardizirani putokazi za sva mjesta od javnog i turističkog interesa.

Ispred knjižnice nalazi se prostrano dvorište koje može poslužiti kao mjesto odvijanja različitih događanja.

Prostor knjižnice odgovara njezinoj funkciji i potrebama po pitanjima veličine i rasporeda prostora. Ima dovoljno mjesta za izlaganje i pohranu zbirke, a knjižnici je na raspolaganju i susjedni prostor Galerije u kojem se održavaju izložbe, radionice za djecu i mlade i razna kulturna događanja. Uvjeti se doimaju idealni u sunčan ljetni ili proljetni dan, ali stolarija je slabo održavana i svaka je veća kiša opasnost za knjižnicu jer kroz natrule škure na prozorima i vratima u prostoriju ulazi voda. Općina Komiža za sada nije uspjela osigurati financijska sredstva za obnovu drvene stolarije, ali to bi ipak trebalo biti uskoro riješeno jer su uredne instalacije i stolarija preduvjet za planirano uvođenje grijanja na plin.

Ukupna je površina knjižnice 200 m², što uključuje malu kuhinju, toalet i spremište za slike koje su izložene u knjižnici. Knjižnica ima i skladišni prostor koji ne ulazi u ovu kvadraturu. U prostoru za korisnike koji zauzima 100 m² smješteni su dječji odjel i odjel za odrasle te prostor za rad i čitanje. Prostor za rad osoblja pregradnim je zidom i pultom djelomično izdvojen od ostatka prostora knjižnice.

2.4. USLUGE ZA KORISNIKE

Knjižnica osigurava sljedeće usluge:

- posudbu knjiga i druge građe
- korištenje knjiga i druge građe u prostoru knjižnice
- informacijsku službu i usluge rezervacije
- prikupljanje i davanje informacijskih usluga o lokalnoj zajednici
- obrazovanje korisnika za služenje knjižnicom
- organiziranje i sudjelovanje u raznim programima i događanjima.

Usluge za djecu i mladež

Iako se knjižnica obraća svim dobnim skupinama korisnika, posebna se pažnja posvećuje djeci i mladima – budućim odraslim korisnicima knjižnice, a među njima napose mladima budući da su, riječima ravnateljice, „djeca i odrasli aktivniji članovi“.

¹⁴Za razliku od tradicionalnog muzeja, eko muzej kao referencu obuhvata nema zgradu već čitavo mjesto ili teritorij, a publika nisu samo posjetitelji već čitava zajednica koja preko svojih ustanova, udruga, poslovnih organizacija i dr. sudjeluje u njegovom konstituiranju i funkcioniranju.

Knjižnica organizira skupne posjete za djecu iz vrtića i osnovne škole i tom ih prilikom upoznaje s prostorom knjižnice i uslugama namijenjenima njihovoj dobi.

Ravnateljica je uvela nekoliko novina čiji je cilj privući i zadržati najmlađe korisnike: djeca iz lokalnog vrtića imaju besplatnu, počasnu grupnu članarinu, te dva puta tjedno organizirano dolaze u knjižnicu na čitanje priča.

Svaki učenik prvog razreda dobiva besplatnu članarinu i *knjižničnu putovnicu* – knjižicu koja izgledom i formatom podsjeća na putovnicu, a u koju upisuju naslove koje su pročitali. Ova je inicijativa postigla uspjeh kod djece, djelomično i zato što sadrži natjecateljski element. Za njih se također dvaput tjedno organizira čitanje priča.

Djeca uvijek mogu doći u knjižnicu i koristiti kompjutere te igrati društvene igre poput šaha, i tom se mogućnošću svakodnevno koriste tijekom školskih praznika.

Za starije osnovnoškolce organiziraju se različite kreativne radionice poput likovnih radionica i radionica kreativnog pisanja koje se vezuju uz značajne datume, a nerijetko su i zavičajne tematike.

Zimi se u knjižnici u večernjim satima okupljaju maturanti kako bi se zajednički pripremali za ispite na državnoj maturi.

Informacijsko-referalna služba

Informacijske upite korisnika, od jednostavnih do upita za literaturu za maturalne i diplomske radove, rješava ravnateljica/knjižničarka. Po potrebi, knjižničarka upućuje korisnike na uslugu Pitaj knjižničara. Knjižnica ne priprema letke o prinovima, ali popis novopridošlih naslova – a posebno ako se radi o atraktivnim naslovima – ispisuje i stavlja na oglasnu ploču na gradskoj rivi.

Međuknjižnična posudba

Za sada još ne postoji praksa međuknjižnične posudbe, ali trebala bi zaživjeti između dvije knjižnice na otoku, u Komiži i Visu, nakon što se obje informatiziraju.

Obrazovanje korisnika

U zajednici postoji interes za tečajeve za služenje računalima, ali takav je vid knjižnične usluge trenutno teško izvediv jer na otoku ne postoji stručna osoba koja bi vodila takav tečaj, a knjižnica nije u mogućnosti financijski osigurati boravak nekome tko bi došao iz Splita.

Informatizacija

Knjižnica je dugi niz godina imala instaliran, ali ne i aktiviran računalni program za knjižnice ZaKi. Iz praktičnih razloga odlučili su ga zamijeniti programom MetelWin koji bi trebao postati funkcionalan do kraja 2013. Za sada, korisnici nemaju mogućnost pretraživati knjižnični fond

osim pregledavanjem knjiga na policama budući da knjižnica nema katalog, već samo knjigu inventara.

Knjižnica posjeduje pet računala za korisnike, što s obzirom na broj stanovnika višestruko nadmašuje standarde za računalnu opremu u knjižnicama, a sva računala imaju pristup Internetu.

Knjižnica na webu

Knjižnica nema vlastitu mrežnu stranicu, ali u tijeku je nadograđivanje stranice Grada u okviru koje će biti otvorena posebna podstranica za svaku javnu ustanovu pa tako i knjižnicu. Osnovni se, iako djelomično zastarjeli, podaci o knjižnici mogu pronaći na knjižničnom portalu www.knjižnica.hr, na službenim mrežnim stranicama Grada Komiže te na otočnom portalu www.mojotokvis.com.

Radno vrijeme

Do 2010. knjižnica je za korisnike bila otvorena četiri sata dnevno, od 8.00 do 12.00, a sada je radno vrijeme uz dozvolu Grada za korisnike produženo na 6 sati dnevno, i odvija se u dvije smjene: ponedjeljkom, srijedom i petkom knjižnica je za korisnike otvorena od 8.00 do 14.00 sati, a utorkom i četvrtkom od 14.00 do 20.00 sati. Ljetno radno vrijeme je svaki radni dan od 8.00 do 14.00 sati, uključujući subotu.

2.5. KNJIŽNICA U ZAJEDNICI

Knjižnica je uspostavila dobru suradnju s više javnih i volonterskih ustanova i organizacija u lokalnoj zajednici, s kojima radi na zajedničkim projektima. Tako je npr. u 2012. surađivala s Turističkom zajednicom, osnovnom školom, Građanskom inicijativom za uljepšavanje Komiže i Centrom za njegu i skrb u organizaciji Festivala cvijeća. U okviru Festivala, djeca su u knjižnici listala slikovnice i knjige u potrazi za pjesmama i kratkim crticama o cvijeću koje su zatim ispisivali na *bookmarkere* koje su prodavali. Sav prihod od prodaje doniran je knjižnici za kupnju stola i stolica za dječji odjel.

U ljetnim mjesecima knjižnica surađuje s nevladinom udrugom VISIS koja u prostorima knjižnice i galerije organizira kreativne radionice za djecu i mladež.

Gradska knjižnica sudjeluje i u projektima čiji je cilj očuvanje kulture, povijesti i baštine lokalne zajednice. Tako je u srpnju 2012. knjižnica osigurala prostor za održavanje kreativnih radionica za izradu kalankota, tradicionalne komiške brodice-igračke. Radionice su se odvijale u okviru šireg projekta nazvanog Kalankomanija¹⁵. Povodom Mjeseca knjige 2013.,

¹⁵Projekt je inspirirao ravnateljicu da osmisli literarnu radionicu za učenike viših razreda osnovne škole i srednjoškolce na kojoj bi se uz mentorstvo istaknutih Višana pisale pjesme i priče o kalankotu, koje bi se zatim mogle slati na natječaje poput dječjeg Pričigina.

knjižnicaje organizirala radionice na kojima su stariji osnovnoškolci i srednjoškolci tražili podatke i crtice iz života Ranka Marinkovića koje su zatim uobličavali u prezentacije koje su prikazane u veljači, povodom obilježavanja obljetnice rođenja tog viškog književnika.

Od 2012. godine knjižnica je i glavni organizator Dana Ranka Marinkovića, znanstvenog skupa koji će se u rujnu 7. put zaredom održati u Komiži, u prostoru Galerije i knjižnice.

U svrhu očuvanja lokalne kulture, knjižnica se aktivno uključila i u projekt Ekomuzej Komiža, u okviru kojeg će preuzeti ulogu Dokumentacijskog centra koji će se temeljiti na Zavičajnoj zbirci.

Čitanje se promiče i prigodnim događanjima uz Dan hrvatske knjige.

Po potrebi, knjižnica ustupa svoj prostor različitim udrugama za njihove sastanke npr. klapama, udruzi maslinara, udruzi ribara, lokalnim događanjimai dr.

2.6. ZBIRKA

Knjižnica danas raspolaže s fondom od 7600 knjiga i 50 jedinica AV građe. Sadrži građu za sve dobne skupine. Građa je organizirana u odjel za djecu i mlade i odjel za odrasle.

Posebna je polica na dječjem odjelu posvećena literaturi za roditelje; posudba tih naslova znatno se povećala otkad su izdvojeni od ostatka fonda i smješteni na dječji odjel.

Zbirka sadrži i dobar izbor naslova o temama relevantnima za lokalnu zajednicu poput pčelarstva, vinarstva, pomorstva itd.

U zbirci su zastupljene sljedeće kategorije knjižnične građe:

- knjige (beletristika i nebeletristika)
- referentna građa
- periodičke publikacije
- informacije vezane uz lokalnu zajednicu
- zavičajna građa (zbirka u nastanku)
- građa na drugim jezicima
- računalne igre
- društvene igre i slagalice (zbirka u izgradnji).

U knjižnici su zastupljeni sljedeće vrste građe:

- knjige u tvrdom i mekom uvezu
- brošure i sitni tisak
- novine i časopisi uključujući novinske izreske
- baze podataka na CD-ROM-u
- kasete i kompaktni diskovi (CD)
- digitalni video diskovi (DVD)
- videokasete.

Godišnje se nabavi oko 100 novih naslova, ovisno o sredstvima koja se dobiju od Ministarstva kulture i Grada. Kod izgradnje zbirke za djecu i mlade glavni je kriterij lektira: kako bi pomogla slabo opremljenoj školskoj knjižnici, narodna je knjižnica na sebe djelomično preuzela njezinu ulogu, pa su u posljednje tri godine kompletirani lektirni naslovi za osnovnu školu, koji su zatim izdvojeni na posebnoj polici i odgovarajuće označeni s obzirom na razred na koji se odnose. Zanimljiv je podatak da po lektiru u Komižu ponekad dolaze i roditelji iz Visa. Za odjel za odrasle nastoje se nabavljati trenutno najčitaniji i najhvaljeniji naslovi (kriteriji odabira su recenzije u časopisima i spominjanje u televizijskoj emisiji Pola ure kulture).

Građa u otvorenom pristupu u odličnom je stanju.

U knjižnici još nije rađen otpis.

Zavičajna zbirka

Knjižnica je započela s izgradnjom zavičajne zbirke prikupljanjem djela viških autora poput Marinkovića, Karuze, Fiamenga, Božanića. Prikuplja se građa vezana za čitav otok, azbirka će biti posebno izdvojena.

2.7. MARKETING

Komiška je knjižnica dugo bila zapostavljena u životu zajednice, ali i ona je na razne načine zapostavljala zajednicu što je za posljedicu imalo nezadovoljne korisnike. Ovaj se negativni trend posljednjih godina mijenja; knjižnica je uspjela nizom inicijativa i akcija oživjeti svoju djelatnost i podići ugled knjižnice u zajednici. O događanjima u knjižnici ravnateljica povremeno piše za portal Moj otok Vis, a događanja se oglašavaju i na oglasnoj ploči na gradskoj Rivi. U knjižnici se organiziraju i izložbe.

3. KNJIŽNICA GROHOTE

3.1. POVIJEST KNJIŽNICE

Do sredine 20. stoljeća na Šolti, tradicionalno težačkom otoku, nije postojala narodna knjižnica ili čitaonica. Nakon osnivanja Općine Šolta 1952. godine počinje se življe raditi na promicanju obrazovanja, a u šoltanskim se mjestima otvaraju lokalne čitaonice s ponudom dnevnog tiska. Različita su društva, poput Prosvjetnog društva Šoltanska sloge, Težačke sloge, Mladenačkog napretka i društva Naša djeca, imala skromne interne zbirke koje su koristili njihovi članovi. Na inicijativu nekolicine ljubitelja knjige, Kulturno-prosvjetno vijeće Općine Šolta 1957. godine osniva narodnu knjižnicu s čitaonicom dnevnog tiska. Nažalost, zbog manjka prostora, odgovarajućeg namještaja i stručnog kadra, knjižnica je već 1960. zatvorena. Godine 1962. Šolta prestaje postojati kao samostalna općina i postaje dio Općine Split. Zalaganjem nekolicine kulturnih entuzijasta, knjižnica se ponovno otvara, ovaj put kao ogranak Narodne knjižnice u Splitu. Povećava se fond knjižnice, a ona postaje mjesto okupljanja lokalnog stanovništva; tu se čitao dnevni tisak, igrane su se društvene igre, pratio se televizijski program na prvom TV prijemniku na otoku. Od tada pa do danas, uz jedan višegodišnji prekid zbog nedostatka sredstava, knjižnica kontinuirano radi, ali naglasak je dugo bio manje na posudbi knjiga i davanju informacija, a više na korištenju prostora knjižnice kao mjesta održavanja kulturnih događanja poput predstavljanja knjiga i izložbi lokalnih umjetnika, te mjesta okupljanja lokalnih udruga i društava koja su također imale ključeve knjižnice. Knjižnica je neko vrijeme služila i kao vjenčalonica. U razdoblju do 1997. kada na mjesto voditeljice knjižnice dolazi današnja knjižničarka, knjižnica je za korisnike bila otvorena 2-3 dana u tjednu. Knjižnični je fond brojao oko 3000 naslova smještenih u nekoliko velikih ormara. S dolaskom nove knjižničarke, i uz potporu Ministarstva kulture, Općine Šolta i Gradske knjižnice Marko Marulić u Splitu, rad knjižnice se s vremenom profesionalizirao: fond se povećao, izgrađena je referentna zbirka, dječji je odjel posebno organiziran i izdvojen, a knjižnica je postala mjesto u kojem se uz kulturne odvijaju i obrazovne aktivnosti. Godine 2003. ponovno je aktivirana i čitaonica dnevnih novina i časopisa. Knjižnica je 2010. godine imala 177 korisnika, što čini 12 % ukupnog stanovništva otoka. Na otoku se nalazi 8 naselja.

3.2. PRAVNI I FINACIJSKI OKVIR

Iako se Općina Šolta godine 1993. odvojila od Općine Split i ustrojila kao samostalna općina, knjižnica u Grohotama nije se osamostalila već je nastavila djelovati kao jedna od deset knjižnica u mreži Gradske knjižnice Marko Marulić iz Splita. Osnivač, Općina Šolta, pokriva sve realne troškove knjižnice. Ostali su izvori financiranja otkup i Program javnih potreba u

kulturi Ministarstva kulture RH (na natječaj se ne prijavljuje direktno ogranak Grohote već središnja knjižnica za sve svoje ogranke), te darovi i donacije. Knjižnica ostvaruje zaradu naplatom članarine i zakasnine, naplatom usluga fotokopiranja i ispisa, te naplatom služenja internetom (prvih 30 minuta korištenja su besplatne), a sredstva prikupljena na taj način odlaze u središnjicu tj. GKMM-u. Kao jedna od knjižnica u mreži GKMM-a, knjižnica sudjeluje u sistemu centralizirane nabave. Također, sva se građa centralno obrađuje u GKMM-u; knjižničarka novu građu nosi u Split na obradu i zatim vraća natrag na otok. Pretplatu na periodičke publikacije plaća GKMM. U GKMM se izrađuju i iskaznice za članove. Kao i ostali ogranci, Knjižnica Grohote dužna je na godišnjoj i mjesečnoj bazi izvještavati GKMM o svom radu.

Knjižničarka smatra kako bi bilo dobro da se knjižnica osamostali i postane nositelj svih kulturnih i informativnih aktivnosti u zajednici, te s vremenom poveća broj zaposlenika što bi omogućilo da knjižnica bude otvorena čitav dan i kroz čitavu godinu; sada je knjižnica zatvorena u vrijeme kada knjižničarka koristi godišnji odmor.

3.3. OSOBLJE

Knjižnica zapošljava jednu osobu. Nakon što se zaposlila u knjižnici, današnja je knjižničarka prošla stručnu obuku za knjižničarku pri NSK-u u Zagrebu i položila stručni ispit. Iako bez formalnog knjižničarskog obrazovanja, knjižničarka se u razgovoru pokazala kao izrazito kompetentna i dobro obaviještena u poslovima struke. Nastoji se redovito stručno usavršavati sudjelovanjem nasavjetovanjima i drugim oblicima edukacije organiziranim na području Dalmacije.

3.4. SMJEŠTAJ KNJIŽNICE I KNJIŽNIČNA ZGRADA

Knjižnica je smještena u Domu kulture u centru mjesta Grohote. Budući da se nalazi na prvom katu, na vrhu relativno visokog stepeništa, knjižnica je slabije dostupna ili sasvim nedostupna slabije pokretnim osobama, osobama u kolicima i majkama s malom djecom. Osim knjižnice, u istom su ulazu, također na 1. katu, još i prostori poljoprivredne zadruge i ŠGZ-aOlinta. U prizemlju su smješteni gospodarski sadržaji – trgovina kućanskih potrepština, apoteka i kafić. Plato ispred Doma kulture služi kao neformalno parkiralište što je vrlo praktično za korisnike knjižnice koji dolaze iz drugih sela i mjesta na otoku.

Zgrada knjižnice nije ni na kakav način obilježena: Općina nije postavila nikakvo vanjsko obilježje, na zgradi ili na ulici, koje bi upućivalo stanovnike i posjetitelje otoka da se tu nalazi knjižnica, ili barem Dom kulture.

Prostor u kojem je knjižnica smještena veličine je 40 m² i ne odgovara njezinoj funkciji i potrebama: nema dovoljno prostora za izlaganje i pohranu zbirke, knjižnica ne posjeduje

poseban skladišni prostor, niti ikakav poseban prostor za osoblje i korisnike, uključujući toalet.

Korisnici imaju mogućnost koristiti građu u prostoru knjižnice, iako knjižnica nema klasičnog prostora za čitanje i rad u tišini. U knjižnici se nalazi jedan stol s kompjuterom za korisnike na kojem su izloženi časopisi na koje knjižnica pretplaćena, i koji ujedno služi kao radno mjesto za korisnike.

Postoji najava za premještanje knjižnice u prostor Bratske kuće u Grohotama; radi se o tradicijskoj kamenoj kući s dvorištem ograđenim visokim zidom u starom dijelu mjesta. Knjižnica bi tako dobila na korištenje prostor s prizemljem i prvim katom.

3.5. USLUGE ZA KORISNIKE

Knjižnica osigurava sljedeće usluge za korisnike:

- posudbu knjiga i druge građe
- korištenje knjiga i druge građe u prostoru knjižnice
- informacijsku službu i usluge rezervacije
- prikupljanje i davanje informacijskih usluga o lokalnoj zajednici
- obrazovanje korisnika za služenje knjižnicom
- organiziranje i sudjelovanje u raznim programima i događanjima.

Usluge za djecu i mladež

Knjižnica ima dobro opremljeni dječji odjel, u okviru kojeg se nalazi i zbirka DVD-ova s filmovima za djecu i mlade. Svaka od polica na dječjem odjelu namijenjena je drugom uzrastu što je jasno označeno plastificiranim natpisima na vrhu polica. Police za najmlađe (0-3 i 3-6 godina) primjerene su visine i lijepog dizajna, a s njima su u kompletu i mali stol i dvije stolice. U okviru dječjeg odjela nalazi se i posebna polica s literaturom za roditelje.

Svake godine svi učenici prvog razreda osnovne škole dobivaju besplatne članske iskaznice koje financira i dodjeljuje Općina u okviru manifestacije Mjesec hrvatske knjige. Knjižnica organizira školske posjete knjižnici i tom prilikom knjižničarka upoznaje učenike s knjižničnim zbirkama, rasporedom građe u knjižnici te s načinima korištenja knjižnične građe. U knjižnici su dugo organizirane i pričaonice za djecu vrtićkog uzrasta koje su danas iz praktičnih razloga premještene u prostor vrtića. Knjižničarka je međutim svjesna kako posjetima vrtiću približava djeci knjigu, ali ne i knjižnicu. U knjižnici su se dugo kontinuirano organizirale i kreativne radionice kroz koje se „aktivno poticao dječji lirski, scenski, glazbeni i likovni izričaj“¹⁶ i koje su djeca pohađala nakon završetka nastave, a prije popodnevnog školskog

¹⁶Alajbeg, Ž. 50 godina javne, narodne knjižnice na Šolti : povijest pisma, knjige i knjižnice na otoku. // Baščina. 15/16(2007), DVD-ROM.

autobusa koji ih je razvezao kući. Kako bi popunila upravo tu prazninu u dječjim „rasporedima“, škola je prije dvije godine uvela niz izvannastavnih aktivnosti koje se održavaju nakon završetka nastave nakon čega su radionice u knjižnici prestale jer ovise o volji roditelja da djecu u popodnevnim satima voze u i iz Grohota.

Usluge za odrasle

Iako se knjižnica nastoji podjednako obraćati svim skupinama korisnika, među korisnicima ipak prevladavaju odrasli. Naime, knjižnica osnovne škole u Grohotama dobro je opremljena pa učenici nemaju potrebu lektirne naslove tražiti u narodnoj knjižnici.

Knjižnica osigurava širok spektar građe različite tematike za odrasle korisnike. Organiziraju se kulturna događanja poput predstavljanja knjiga i lokalnog časopisa *Baščina*. Iako lokalno stanovništvo općenito podupire takva događanja, odaziv ipak nije velik. Zbog manjka prostora, takva se događanja sve rjeđe događaju u knjižnici, a sve češće u drugim prostorima u organizaciji knjižnice čime se gubi važan trenutak poistovjećivanja kulture i informiranja s knjižnicom. Knjižničarka namjerava provesti anketu među odraslim korisnicima kako bi saznala za kakve još usluge postoji zanimanje te bi prema tome oblikovala buduće sadržaje.

Informacijsko-referalna služba

Gradska knjižnica Marko Marulić u Splitu nema centraliziranu informacijsko-referalnu službu koja bi rješavala upite za sve knjižnice u mreži. Upite u ogranku Grohote rješava knjižničarka. Dobiva u prosjeku 10 složenih upita godišnje, što nije tako malo s obzirom na mali broj studenata na otoku. Knjižnica ne sudjeluje izravno u inicijativi „Pitaj knjižničara“, ali korisnicima je dostupna informacija o postojanju te službe putem *bookmarkera* izloženih na pultu u knjižnici koje korisnici mogu slobodno uzeti.

Međuknjižnična posudba

Slučajevi klasične međuknjižnične posudbe su rijetki, ali ipak ih ima; jedan od posljednjih primjera su narodni napjevi koje je tražilo lokalno pjevačko društvo, a koje je knjižničarka pronašla u knjižnici u Korčuli. Osim toga, knjižničarka po potrebi donosi knjige za potrebe korisnika knjižnice iz središnje knjižnice u Splitu. Radi se uglavnom o nebeletrističkim naslovima, a postoje i obrnuti slučajevi, kada se upiti iz Splita rješavaju posuđivanjem naslova iz knjižnice u Grohotama. To se posebno odnosi na naslove iz Zavičajne zbirke.

Informatizacija

Poslovanje knjižnice je kompjuterizirano; kao i ostale knjižnice u mreži GKMM-a, knjižnica se koristi programom ZaKi, a ukupan je fond unesen u bazu i javno dostupan za pretraživanje u okviru kataloga na mrežnim stranicama GKMM-a.

Korisnicima je na raspolaganju jedan kompjuter s pristupom internetu.

Knjižnica na webu

Knjižnica nema svoju mrežnu stranicu, ali osnovni se podaci o knjižnici kao i kontaktni podaci mogu pronaći na portalu za knjižnice www.knjižnica.hr te na mrežnim stranicama GKMM-a.

Obavijesti o događanjima za djecu školskog uzrasta redovito se objavljuju i na mrežnoj stranici Osnovne škole Grohote, a novosti o aktivnostima knjižnice objavljuju se u okviru rubrike Kultura na službenoj mrežnoj stranici Općine Šolta.

Radno vrijeme

Knjižnica je otvorena za korisnike ponedjeljkom od 13.30 do 19.30 sati, utorkom, srijedom, četvrtkom i petkom od 7.30 do 13.30 sati, te svake 1. i 3. subote u mjesecu od 8.00 do 13.00 sati. Knjižnica je nekad radila samo ujutro što je na zahtjev knjižničarke djelomično promijenjeno kako bi se prilagodilo školskoj djeci koja u vremenu do 13.30 uglavnom ne stignu u knjižnicu jer imaju organizirane izvannastavne aktivnosti u školi.

3.6. KNJIŽNICA U ZAJEDNICI

Iako se knjižnica ne obraća na osmišljen način kao potencijalnim korisnicima ostalim ustanovama u zajednici, mnoge se od njih prilikom provedbe svojih projekata za informacije prvo obraćaju knjižnici. Knjižnicu najviše koriste osnovna škola za svoje školske projekte, općina za svoje projekte te Šoltanski glazbeni zbor Olinta.

Knjižnica posebno uspješno surađuje sa OŠ Grohote na projektima usmjerenima ka očuvanju kulture, povijesti i tradicija lokalne zajednice, s naglaskom na razvijanju ljubavi spram zavičajnog dijalekta kod djece i mladih. Posebno su uspješni projekti Pričigin i Ča – more – judi.

Dječji Pričigin izdanak je uspješnog splitskog Festivala pričanja priča Pričigin. Od 2010. godine Festival ima i svoje dječje izdanje koje je specifično i po tome što su sve priče na čakavici. Festival je otvoren za učenike svih osnovnih škola Splitsko-dalmatinske županije. Pjesnička manifestacija Ča – more – judi smotra je mladih čakavskih pjesnika osnovnoškolaca. Održava se već 14 godina za redom u okviru kazališne smotre Marulovi dani, a program se uvijek odvija na Šolti.

Koordinatorica knjižnice Grohote od samih je početaka u organizacijskim odborima obaju događanja i sudjeluje u svim fazama njihove pripreme i izvedbe, od zaprimanja prijavljenih radova, njihova odabira, žiriranja, uređivanja zbornika do organizacije završnih priredbi koje redovito i vodi. Godine 2011. na ova su događanja po prvi put pozvane i narodne knjižnice koje imaju literarne grupe te knjižničarke i knjižničari kao mentori.

U okviru nacionalnog programa za poticanje čitanja knjižnica se svake godine aktivno uključuje u manifestaciju Mjesec hrvatske knjige; u razdoblju od 15. listopada do 15. studenog knjižnica organizira niz aktivnosti i događanja s ciljem promicanja čitanja i ljubavi prema znanju, a program se realizira u suradnji sa školskom knjižnicom.

U okviru ove manifestacije, knjižnica Grohote organizira i kviz „Boduli i škoj – ka lupar i škrapa“, s pitanjima iz šoltanske povijesti, kulture i jezika. Kviz je namijenjen svim generacijama, a obrazac s pitanjima dijeli se u knjižnici. Na završnoj priredbi povodom mjeseca hrvatske knjige izvlače se pobjednici, a redovito se nagrađuju i najčitatelji.

Knjižnica zbog prostorne skučenosti nije u mogućnosti služiti kao prostor formalnog i neformalnog okupljanja pojedinaca i skupina, iako se u prostoru knjižnice povremeno organiziraju susreti i promocije.

3.7. ZBIRKA

Zbirka broji 10199 naslova i sadrži građu za sve dobne skupine.

U zbirci su zastupljene sljedeće kategorije knjižnične građe:

- knjige (beletristika i nebeletristika)
- referentna građa
- periodičke publikacije
- informacije vezane uz lokalnu zajednicu
- zavičajna građa
- genealoška građa
- građa na drugim jezicima¹⁷

U knjižnici su zastupljeni sljedeće vrste građe:

- knjige u tvrdom i mekom uvezu
- brošure i sitni tisak
- novine i časopisi uključujući novinske izreske¹⁸
- baze podataka na CD-ROM-u
- kasete i kompaktni diskovi (CD)

¹⁷Organizirana u posebnu zbirku Strana knjiga.

¹⁸Vodi se hemeroteka o događanjima u knjižnici koja se može pretraživati tematski i kronološki. Postoji želja za njenim skorim digitaliziranjem.

- digitalni video diskovi (DVD)
- videokasete
- zvučne knjige
- plakati.

Prostor knjižnice premalen je za sve naslove koja knjižnica posjeduje, ali je i u takvom skućenom prostoru zbirka organizirana vrlo pregledno, i korisnik se u njoj lako i brzo snalazi. Središnji dio knjižnice zauzima odjel za odrasle, organiziran po nacionalnim književnostima. Iako su i ovdje, kao i u knjižnicama na ostalim otocima, s najviše naslova logično zastupljene književnosti engleskog govornog područja, iznenađujuće su dobro za jednu malu otočnu knjižnicu zastupljene i druge nacionalne književnosti. Osim „velikih“ književnosti poput francuske i njemačke, zbirka sadrži i djela npr. finske, rumunjske, indijske, belgijske, nizozemske, švicarske, kubanske i još desetak javnosti slabije poznatih nacionalnih književnosti.

Hrvatska je književnost organizirana po književnim žanrovima što se u praksi pokazalo najjednostavnije za snalaženje.

Ne postoje formalne pisane smjernice za izgradnju zbirke. Kod nabave novih naslova za dječju zbirku knjižničarka se vodi slobodnim izborom naslova iz popisa lektire, te aktualnim naslovima kojima privlači nove korisnike tog uzrasta. Knjižnica nema potrebu nabavljati obavezne lektirne naslove jer njih u potpunosti pokriva školska knjižnica. U zbirci za odrasle nekoliko je godina prioritet bio izgradnja referentne zbirke koja gotovo pa nije postojala kada je sadašnja knjižničarka preuzela knjižnicu. Sada se u nabavi vodi saznanjima o interesima korisnika na osnovu analize njihove posudbe i upita.

Građa u otvorenom pristupu u dobrom je stanju. Otpis se radi redovito svake 4 godine.

Zavičajna zbirka

Knjižnica od 1997. godine aktivno radi na izgradnji zavičajne biblioteke, koja je danas po broju jedinica i vrsti građe treća u Splitsko-dalmatinskoj županiji, nakon zavičajnih zbirki GKMM Split i Gradske knjižnice Supetar. Zbirka sadrži knjige, separate, periodiku, sitni tisak (brošure, kalendare, letke, pozivnice i dr.), karte, plakate, fotografije, AV građu (ploče, kasete, DVD-ove) i hemeroteku. Knjige i časopisi smješteni su u posebnom zatvorenom ormaru na odjelu za odrasle, a ostala građa u improviziranom spremištu u stražnjem dijelu knjižnice.

Građa se prikuplja uglavnom darovima i donacijama, apo potrebi i kupnjom. Knjižnica organizira izložbe različite tematike te izdaje brošure radi popularizacije zavičajne zbirke, što je rezultiralo mnogim donacijama, kako zavičajnoj zbirci tako i ostalim knjižničnim zbirkama.

3.8. MARKETING

Iako knjižnica ne promovira svoje usluge planski, njezina je djelatnost u zajednici vidljiva već samim time što se radi o izrazito maloj zajednici. Godine 2007. svečano je obilježeno 50 godina postojanja narodne knjižnice i tom je prigodom organizirana „komparativna izložba fonda koja je ilustrirala grafičke i sadržajne domete s početka rada knjižnice i u trenutku nastanka izložbe“¹⁹. Tada je izrađen i multimedijalni DVD-ROM o povijesti pisma, knjige i knjižnice na otoku koji je objavljen kao prilog šoltanskom časopisu za kulturu i povijest *Baščina*.

Knjižnica se ne nalazi na turističkim kartama budući da GKMM još nije uvela mogućnost turističkog upisa kakav imaju neke druge otočne knjižnice.

O novostima u radu knjižnice, npr. ljetnom radnom vremenu, knjižnica obavještava korisnike putem obavijesti na službenim oglasnim pločama Općine Šolta koje se nalaze u svim mjestima. U hodniku ispred ulaza u knjižnicu također se nalazi oglasna ploča.

¹⁹Otok Šolta : monografija / urednik Zoran Radman et al. Grohote : Općina Šolta, 2012. Str. 405.

4. USPOREDNA ANALIZA

4.1 Usklađenost sa Standardima narodne knjižnice u RH

U Standardima za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj narodne se knjižnice dijele prema broju stanovnika pojedinih općina odnosno gradova na sedam tipova. Otočke knjižnice u RH pripadaju tipu VII (za područje do 5.000 stanovnika) odnosno tipu VI (za područje od 5.000 do 10.000 stanovnika). Sve knjižnice razmatrane u ovom radu pripadaju VII. tipu knjižnice. U odnosu na broj stanovnika propisuje se među ostalim i veličina prostora knjižnice, broj knjiga po stanovniku, broj naslova periodike koje knjižnica nabavlja, broj sjedala u čitaonicama i prosječni standard prinove knjiga u tekućoj godini (Tablica 1.).

Tablica 1.

TIP KNJIŽNICE (PREMA BROJU STANOVNIKA)	VII. tip (do 5.000 stanovnika)
PROSTOR	45 m ² na 1.000 stanovnika
BROJ KNJIGA PO STANOVNIKU	3
BROJ NASLOVA PERIODIKE	5
BROJ SJEDALA U ČITAONICAMA	1 sjedalo na svakih 1.000 stanovnika
BROJ NOVIH NASLOVA GODIŠNJE	najmanje 200 knjiga na 1.000 stanovnika

Knjižnice u Supetru, Grohotama i Komiži u većoj mjeri udovoljavaju navedenim standardima. Iako fond svih knjižnica premašuje propisani broj knjiga po stanovniku, treba imati na umu da u knjižnicama u Supetru i Komiži nijednom nije provedena revizija fonda.

Sve knjižnice nabavljaju dovoljan broj naslova periodike.

Knjižnice u Supetru i Komiži odgovarajuće su veličine i imaju dovoljno sjedala u čitaonici s obzirom na broj stanovnika. Knjižnica u Grohotama ne zadovoljava standarde veličine: knjižnica bi trebala biti tri puta veća, a ta brojka ne uključuje prostor za osoblje, sanitarni čvor i sl. – na račun toga potrebno je pribrojiti još najmanje 20% površine. U knjižnici nema tipičnog čitaoničkog prostora. Ovi bi problemi trebali biti riješeni skorim preseljenjem knjižnice u veći prostor, ali za sada se ne zna hoće li prenamjena prostora biti obavljeno suradnji s knjižničarskom strukom.

Nabava novih naslova ispod je kriterija zadanih Standardima za ovaj tip knjižnice, što je povezano prije svega s manjkom financija.

Broj osoblja u narodnim knjižnicama određen je Standardima na sljedeći način:

- 1 diplomirani knjižničar i 1 pomoćni knjižničar na 5.000 stanovnika **iii**
- 1 diplomirani knjižničar, odnosno knjižničar na svakih 10.000 posuđenih jedinica **iii**

- 1 diplomirani knjižničar, odnosno knjižničar na svakih 6.000 jedinica u fondu ili
- 1 diplomirani knjižničar, odnosno knjižničar na najmanje 300-500 članova²⁰.

Knjižnice u Grohotama i Komiži imaju dovoljan broj zaposlenika prema svim kriterijima, osim prema kriteriju broja jedinica građe, koji premašuje standarde za knjižnice njihova tipa.

Knjižnica u Supetru ima dovoljan broj zaposlenika (iako bez odgovarajućih formalnih kvalifikacija) s obzirom na broj stanovnika i broj jedinica posuđene građe, ali ne i s obzirom na veličinu fonda i broj članova.

Prema Standardima, stručno je knjižnično osoblje dužno trajno se stručno obrazovati i usavršavati, međutim u praksi se to događa vrlo sporadično, ne samo u trima knjižnicama iz ovog rada već i u ostalim otočkim knjižnicama (v. Prilog 1).

Sve su knjižnice odgovarajuće smještene u gusto naseljenim i dobro povezanim dijelovima gradova ili mjesta, ali jedino je knjižnica u Supetru dovoljno i primjereno obilježena očljivim vanjskim natpisom.

Protivno Standardima, knjižnica u Grohotama u cijelosti je smještena na prvom katu, bez lifta, i nema vlastiti ulaz već ga dijeli s nekoliko lokalnih udruga.

4.2. Pravni i financijski okvir

Sve su narodne knjižnice opisane u ovom radu osnovale općine i gradovi kao javne ustanove, s tim da je knjižnica u Grohotama s vremenom prestala biti samostalna i postala ogranak GKMM-a Split. Radi se o netipičnoj situaciji; iako je knjižnica ogranak splitske knjižnice njezin osnivač nije Grad Split već Općina Šolta, i ona financira redovnu djelatnost knjižnice. Knjižnice u Komiži i Supetru samostalne su ustanove čijim radom upravljaju njihove ravnateljice.

Nadzor nad stručnim radom svih knjižnica obavlja matična knjižnica GKMM u Splitu.

Sredstva za rad narodnih knjižnica u RH, pa tako i knjižnica opisanih u ovom radu, osiguravaju se iz nekoliko izvora:

- sredstva za redovnu djelatnost knjižnice osiguravaju se iz proračuna općine ili grada osnivača,
- Ministarstvo kulture RH putem godišnjeg Programa javnih potreba u kulturi sufinancira nabavu knjižne građe i opreme za knjižnice, te njihovu informatizaciju,
- iz redovne djelatnosti knjižnice, te
- sponzorstvima, donacijama i darovima.

²⁰Standardi za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj. // Narodne novine 58(1999). Dostupno na: <http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/270810.html> (14.10.2013.)

Sve tri knjižnice redovito se prijavljuju na natječaj Programa javnih potreba u kulturi i na taj način osiguravaju sredstva za kupnju novih polica, računala i druge opreme koju ne financira osnivač. Manji dio knjižnog fonda - radi se uglavnom o Zavičajnim bibliotekama i zbirci strane knjige - upotpunjava se darovima i donacijama. Sponzorstva su rijetka.

Sve se knjižnice u manjoj mjeri financiraju i iz vlastite djelatnosti: naplatom usluga korištenja Interneta, ispisa i fotokopiranja, te naplatom članarine i zakasnine.

Naplata članarine u hrvatskim je knjižnicama pravilo makar se kosi s preporukom iz Smjernica: „*Kako bi uspješno ostvarila svoje ciljeve, narodna knjižnica mora biti potpuno pristupačna svim svojim potencijalnim korisnicima. Svako ograničavanje pristupa (...) smanjit će sposobnost ispunjavanja osnovne uloge narodne knjižnice, a to je zadovoljavanje knjižničnih i informacijskih potreba svoje zajednice.*“²¹.

Rijetke se iznimke mogu naći upravo među otočkim knjižnicama: tako je npr. upis u Narodnu knjižnicu Krk besplatan, a knjižnica Sali ima besplatan upis za djecu i mlade. Članarine u Supetru, Komiži i Grohotama dosta su visoke, posebno u Grohotama gdje visinu članarine određuje GKMM.

4.3. Službe i usluge za korisnike

U malim knjižnicama kakva je većina otočkih pa tako i spomenute tri knjižnice, jedna ili dvije osobe obavljaju poslove više ili svih službi: službe nabave, stručne i tehničke obrade građe i informacijsko-referalne službe. Knjižnice u Supetru i Komiži samostalno nabavljaju i obrađuju građu, dok knjižnica Grohote nabavlja građu preko svoje središnje knjižnice, gdje se građa i obrađuje. Poslove informacijsko-referalne službe samostalno obavlja osoba zaposlena u knjižnici.

U svim se knjižnicama organiziraju posjeti djece iz vrtića i osnovne škole koje se tom prilikom upoznaje s knjižnicom. Ne postoji međutim organizirana edukacija za služenje knjižničnim zbirkama i pomagalima i za druge grupe korisnika, što je donekle i očekivano u knjižnicama s malim brojem korisnika poput komiške i knjižnice u Grohotama gdje bi takvo događanje vjerojatno imala slab odaziv.

Osim obavljanja obaveznih osnovnih funkcija, sve tri knjižnice organiziraju različite propagandno-animatorske i kulturne aktivnosti za djecu, mladež i odrasle korisnike, ispunjavajući tako zadaće iz Manifesta vezane uz kulturu.

Kako bi svojim korisnicima omogućile pristup građi koju same ne posjeduju, knjižnice surađuju s drugim knjižnicama u mreži ili drugim samostalnim knjižnicama u bližem

²¹IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice. 2. hrvatsko izd., (prema 2. izmijenjenom izd. izvornika). Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011. Str. 41.

okruženju radi pružanja usluge međuknjižnične posudbe. U ovom smislu još nije aktivna knjižnica Komiža, ali postoji plan za umrežavanje s knjižnicom u Visu.

Knjižnice u Supetru i Grohotama imaju funkcionalne računalne knjižnične programe kojima se služe u svakodnevnom poslovanju te elektronički katalog koji korisnici mogu pretraživati u prostoru knjižnice (knjižnice Grohote i Supetar) i preko interneta (knjižnica Grohote).

Knjižnica u Komiži još uvijek nema automatiziranu obradu i posudbu građe, kao ni elektronički katalog.

Knjižnica Supetar jedina ima vlastitu mrežnu stranicu, ali bez mogućnosti za mrežnopretraživanja kataloga knjižnice.

Budući da se radi o knjižnicama smještenima na otocima, dakle mjestima od posebnog turističkog interesa, za očekivati je da sve knjižnice imaju mogućnost posebnog turističkog / ljetnog upisa. To međutim zasad formalno omogućuje samo knjižnica u Komiži.

Iako Smjernice to preporučuju,²² niti jedna od tri knjižnice ne radi kratkoročne i dugoročne strategije i planove za razvoj i djelovanje knjižničnih službi i usluga. Jednako tako, nijedna knjižnica ne provodi istraživanje potreba korisnika, već se povratna informacija dobiva kroz neformalne usmene razgovore s korisnicima.

4.4. Obrazovanje korisnika

Među zadaćama narodne knjižnice u IFLA-inom i UNESCO-ovom Manifestu za narodne knjižnice navedene su i sljedeće zadaće vezane uz opismenjivanje i obrazovanje:

- podupiranje osobnog i formalnog obrazovanja na svim razinama,
- olakšavanje razvitka informacijskih vještina i računalne pismenosti.

Sve knjižnice opisane u ovom radu podupiru formalno obrazovanje učenika svih dobnih skupina nabavom lektirnih naslova, kontinuiranom izgradnjom referentnih zbirki i zbirki znanstvene i stručne literature te izgradnjom ili planiranjem izgradnje zavičajne zbirke.

Knjižnice surađuju s vrtićima i školama. Obrazovanje podupiru i omogućavanjem pristupa internetu, a knjižnica Supetar ima studijsku čitaonicu u kojoj se može raditi u tišini.

Osim knjižnice u Supetru (koja također trenutno ne pruža tu uslugu), druge knjižnice ne obrazuju korisnike za služenje računalnom tehnologijom.

U kategoriju obrazovanja korisnika treba svrstati i obrazovanje korisnika za kompetentno služenje internetskim izvorima informacija i njihovo vrednovanje, o čemu se u našim knjižnicama općenito još uvijek malo zna.

²²IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice. 2. hrvatsko izd., (prema 2. izmijenjenom izd. izvornika). Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011. Str. 43.

4.5. Knjižnica u zajednici

Različite definicije narodne knjižnice impliciraju aktivno sudjelovanje knjižnice u životu zajednice, a to je posebno važno upravo na otocima gdje su kulturne ustanove rijetke, naročito na manjim otocima. Na otocima su aktivna različita kulturna društva poput zborova, klapa, amaterskih glumačkih družina, limene glazbe i sl., neki otoci imaju i muzej, ali knjižnica je na većini otoka jedina javna ustanova u čijem je djelokrugu ne samo briga za knjigu i poticanje čitanja, već briga za kulturu u cjelini. Gradska knjižnica Supetar u tom smislu djeluje kao kulturno srce Supetra u kojem se na različite načine pomaže i potiče rad društava i udruga koje se bave kulturom, ali i drugim područjima ljudskog djelovanja, te je inicijator brojnih akcija, događanja i manifestacija sa svrhom očuvanja lokalne tradicije i kulture.

Knjižnica u Komiži nastoji se uključiti u događanja u zajednici i nametnuti se kao važan čimbenik gradskog života.

Knjižnica Grohote pronašla je svoje mjesto u (su)organiziranju i sudjelovanju u događanjima čiji je cilj očuvanje tradicijskog govora kao važnog elementa identiteta kod djece i mladih. Sve knjižnice surađuju s drugim javnim ustanovama te lokalnim udrugama i društvima.

4.6. Zbirka

Knjižnice su dobro opremljene građom za sve dobne skupine; sve knjižnice imaju odjele za djecu i mladež, odjele za odrasle i referentnu zbirku. Postoji baza za buduće multimedijske zbirke, ali one su još uvijek opsegom skromne.

Knjižnice u Supetru i Grohotama imaju formirane Zavičajne biblioteke, dok je knjižnica u Komiži tek počinje graditi. Izgradnja zavičajne zbirke poseban je zadatak upravo knjižnica na malim otocima, poput Šolte i Visa, gdje ne postoji neka druga institucija koja bi prikupljala, obrađivala, čuvala i davala na uvid zavičajnu građu.

Ono što knjižnice ne omogućuju svojim korisnicima pristup je vanjskim izvorima kao što su knjižnice drugih institucija, elektroničke baze podataka, vladini odjeli itd.

Nijedna od tri knjižnice nema pisani plan za izgradnju zbirke niti izrađuje kratkoročne, srednjoročne i dugoročne planove nabave.

4.7. Marketing

Iako se o potrebi za marketingom u knjižnici / marketingom knjižnice piše i govori već dosta dugo, rijetko koja knjižnica ima razrađen marketinški i promidžbeni plan, a to vrijedi i za tri knjižnice o kojima govorimo u ovom radu. Pa ipak, i bez pisanog plana, knjižnica u Supetru poduzela je i poduzima niz aktivnosti koje kao rezultat, direktni ili indirektni, imaju promidžbu knjižnice u javnosti, uključujući redovito obavještanje lokalnih medija o događanjima u

knjižnici. Knjižnice u Komiži i Grohotama u tom smislu još uvijek nisu dovoljno aktivne, iako je kod njih situacija donekle specifična budući da djeluju u izrazito malim sredinama u kojima se svaka vijest brzo proširi još uvijek najučinkovitijom od svih marketinških tehnika – usmenom predajom. Ipak, činjenica je da velik broj potencijalnih korisnika nisu svjesni kakvu sve građu knjižnica posjeduje i kakve sve usluge pruža. Kako bi se povećala vidljivost knjižnice u društvu, potrebno je javnost kroz čitavu godinu često i kvalitetno obavještavati o aktivnostima i postignućima knjižnice kroz različite medije: *It is important to make both your efforts and your needs public.*²³

²³Reed, S. G.. Small libraries : a handbook for successful management. Jefferson ; London : McFarland & Company Inc., Publishers, 1991. Str. 15.

Zaključak

Dublji uvid u rad triju otočkih knjižnica u Splitsko-dalmatinskoj županiji ukazao je na postojanje nekih zajedničkih problema, ali jednako tako i na činjenicu da u maloj knjižnici sa najčešće samo jednom zaposlenom osobom uspješan rad u potpunosti ovisi o znanju, sposobnostima i entuzijazmu te osobe. Knjižnice u Supetru, Grohotama i Komiži u tom smislu imaju sreću, i zato te knjižnice usprkos problemima u najvećoj mjeri uspješno ispunjavaju svoje poslanje. Ali, osvrnimo se prvo na probleme.

Prvo, knjižnice su nedovoljno i neplanski financirane. To je posebno očito u situaciji duboke recesije. Ono što knjižnice mogu napraviti, a dojam je da se to nedovoljno radi, pokušati je pronaći sponzore za svoje potrebe i projekte, tj. okušati se u tzv. *fund-raisingu*. Druga je mogućnost udruživanje s drugim ustanovama i organizacijama u zajednici radi ostvarivanja zajedničkih projekata i podjele troškova, što rade sve tri knjižnice.

Nadalje, osim knjižnice u Supetru, knjižnice imaju premali broj korisnika (manje od 15% ukupnog stanovništva), a to je slučaj i s mnogim drugim otočkim knjižnicama (Prilog 1). Rješenje bi moglo biti u osmišljavanju novih usluga kojima će se privući korisnici te sustavnom i kvalitetnom promoviranju postojećih usluga u javnosti. Činjenica je da mnogi potencijalni korisnici ne znaju kakve sve dobrobiti mogu imati od korištenja knjižnice; u svojoj knjizi *Small libraries: A handbook for successful management*, Sally G. Reed primjećuje: *It is true that we are probably underused, that many nonusers would benefit by library service if only we could get them in the door.*²⁴

Kako se radi o otočnim zajednicama čije gospodarstvo tradicionalno počiva na obiteljskom i hotelskom turizmu, ribarstvu i poljoprivredi (maslinarstvo, vinarstvo, proizvodnja meda itd.), jedan od načina privlačenja novih korisnika je izgradnja ili promoviranje (ako već postoje) zbirke s literaturom koja se bavi upravo tim temama, a uz to se mogu vezati i predavanja, prezentacije, radionice i drugi korisni sadržaji.

Zatim, još uvijek postoje knjižnice koje nisu automatizirale obradu i posudbu građe. To je djelomično povezano i s problemom nedostatka adekvatne informatičke podrške na otocima, koja je preduvjet uspješne informatizacije.

Problem je i standardizacija knjižničnih softvera; svaka od triju knjižnica o kojima pišem u ovom radu koristi drukčiji računalni program, a pet knjižnica na otoku Braču upotrebljava tri različita programa. Ovaj bi problem vjerojatno trebalo riješiti na razini čitave države, kako bi se u konačnici svi pojedinačni katalozi, ili barem svi katalozi na jednom otoku, mogli umrežiti.

²⁴Reed, S. G.. *Small libraries : a handbook for successful management*. Jefferson ; London : McFarland & Company Inc., Publishers, 1991. Str. 88.

Knjižnice su slabo prisutne i na webu; iako se o tri knjižnice iz ovog rada mogu pronaći informacije na različitim mrežnim stranicama, a knjižnica Supetar je jedna od nekoliko otočkih knjižnica koje imaju vlastitu mrežnu stranicu, postoje otočke knjižnice o kojima na webu nema nikakvih informacija, npr. Gradska knjižnica Vis. I ovo bi se možda moglo riješiti na nacionalnoj razini, kao što je to napravljeno za škole, što bi značilo veliku uštedu za pojedinačne knjižnice. Ostaje međutim problem održavanja mrežnih stranica i informatičke opreme općenito.

Naposljetku, statistike o otočkim knjižnicama za 2009. i 2010. godinu jasno ukazuju, a ovo se poklapa s mojim dojmovima, na nepostojanje sustavnog ulaganja u kontinuirano obrazovanje knjižničnih djelatnika. U 2010. godini čak 16 od 24 otočke knjižnice nije uložilo ništa u edukaciju svojih zaposlenika. Razloga je više: udaljenost od kopna i slaba prometna povezanost, knjižničarke koje rade same nema tko zamijeniti pa taj dan ili u te dane trebaju zatvoriti knjižnicu za korisnike, nespremnost osnivača da financira troškove ili dio troškova dijelom i zbog općenito teškog ekonomskog stanja u zemlji, nedostatan interes za stručno usavršavanje kod samih knjižničara. Sve to ima za posljedicu relativnu profesionalnu izolaciju otočkih knjižničara što može biti frustrirajuće za njih, ali i rezultirati nedovoljnom obaviještenošću o novostima u struci, neupoznatošću s primjerima dobre prakse i manjku povratne informacije o vlastitom radu i napretku knjižnice u kojoj rade. Ovo je posebno važno za one zaposlenike u knjižnicama koji nemaju formalnog knjižničarskog obrazovanja. Redovita komunikacija s kolegama posebno je važna za otočke knjižničare koji u najvećem broju rade sami, kao *one person librarians*²⁵, i kao takvi obavljaju sve poslove vezane za knjižnicu; od čišćenja prostora knjižnice do pripreme dokumentacije za natječaj Ministarstva i rješavanja složenih informacijskih upita. Smjernice za narodne knjižnice navode i iscrpno opisuju zadaće rukovoditelja narodne knjižnice definirajući ga više kao menadžera nego kao knjižničara. Pritom se zasigurno na umu imalo prije svega knjižnice s više zaposlenih gdje voditelj knjižnice može i treba posvetiti veliki dio svog vremena menadžerskim poslovima poput izrade kratkoročnih i dugoročnih planova za razvoj knjižničnih službi i usluga, promoviranja knjižnice među lokalnim političarima i potencijalnim financijerima, prijave na različite natječaje za osiguranje sredstava, obrazovanja osoblja, promoviranja knjižnice u zajednici, uspostave i održavanja dobrih poslovnih odnosa s drugim ustanovama u zajednici, analize potreba zajednici, praćenje i procjenu aktivnosti knjižnice i dr. Ovakav pristup uložiti rukovoditelja knjižnice relativno je nov u našoj sredini, i lako može izazvati otpor kao suviše poduzetan. Istina je međutim da dužnosti knjižničara koji je ravnatelj / voditelj knjižnice i

²⁵Termin *one person librarian* (OPL) u knjižničnu je teoriju uveo američki knjižničar Guy St. Clair 1972. godine. Bio je to početak teorijskog, a uskoro i praktičnog bavljenja problematikom položaja i rada knjižničara koji su jedini zaposlenici knjižnice, ili su jedini školovani knjižničari u knjižnici.

ujedno njen jedini zaposlenik iziskuju osobine i vještine koje nadilaze opis posla „običnog“ knjižničara.

Ohrabruje činjenica da se knjižničarke / ravnateljice / voditeljice knjižnica u Supetru, Grohotama i Komiži u svojim unikatnim ulogama snalaze jako dobro.

Ravnateljica knjižnice u Supetru na toj je dužnosti 32 godine i čini se da uživa povjerenje i poštovanje gradske vlasti bez obzira koja je politička opcija na vlasti. U tom je razdoblju knjižnica značajno povećala svoj fond, prostor knjižnice je obnovljen i proširen, izgrađena je bogata Zavičajna zbirka, knjižnica je informatizirana, izrađena je mrežna stranica, pokrenute su brojne manifestacije. U javnosti postoji pozitivna slika o knjižnici kao mjestu u kojem se u svakom trenutku mogu dobiti kulturne, turističke i druge obavijesti.

Koordinatorica knjižnice Grohote u proteklih je 15 godina napravila mnogo za izgradnju knjižničkog fonda koji se gotovo pa učetverostručio, organizirala je i sustavno gradi referentnu zbirku i dječji odjel, napravila je mnogo za učenike osnovne škole Grohote organizirajući za njih čitav niz dodatnih, izvannastavnih aktivnosti, a posebno je mnogo napravila za očuvanje i promociju tradicijskog govora, po čemu je postala poznata van najuže zajednice.

Ravnateljica knjižnice u Komiži u četiri je godine na više načina profesionalizirala rad knjižnice: inventarizirala je preko 2000 naslova koji su čekali neraspakirani, pokrenula je nužno opremanje knjižnice novim policama i računalima, dovršava započetu, ali zaustavljenu informatizaciju knjižnice, produžila je radno vrijeme za korisnike, kompletirala letkirne naslove i započela plansku izgradnju zbirke, pokrenula različite akcije kako bi privukla djecu i mlade, povezala se s drugim ustanovama i organizacijama u zajednici.

U Hrvatskoj postoje 24 otočke knjižnice, a predmet mog interesa u ovom radu bile su tri što je svakako premalo za izvođenje generalnih zaključaka. Ipak, za pretpostaviti je da većina knjižnica na drugim otocima, a to podupire i statistika o otočkim knjižnicama te podaci koji se o knjižnicama mogu naći na portalu www.knjiznice.hr i na mrežnim stranicama samih knjižnica, u svom djelovanju dijele slične ili iste probleme, ali i mogućnosti, s tri knjižnice opisane u ovom radu. Kako bi se unaprijedio rad knjižnica i ukinula profesionalna izoliranost, možda bi se otočke knjižnice u budućnosti mogle povezati u zajedničku mrežu čiji bi prvenstveni cilj bio susret knjižničara radi razmjene iskustava, stručnog usavršavanja i uspostave življe međuknjižnične suradnje.

PRILOZI

1. OTOČKE KNJIŽNICE U REPUBLICI HRVATSKOJ U 2010.

Ime knjižnice	Broj stanovnika grada /općine	Ukupan broj članova	Ukupan prostor	Ukupan fond	Ukupno nabavljeno	Broj posuđenih knjiga izvan knjižnice	Broj zaposlenika	Stručno usavršavanje zaposlenika
Dubrovačko-neretvanska županija								
Gradska knjižnica „Ivan Vidali“ Korčula	5889	912	417 m ²	33745	1477	27009	3	8126
Narodna knjižnica „Šime Vučetić“ Vela Luka	4380	385	140 m ²	14646	828	4834	2	0
Narodna knjižnica Općine Blato	3665	514	133 m ²	14625	283	6111	1	0
Narodna knjižnica Orebić	4265	388	132 m ²	18630	507	12118	1	0
Šibensko-kninska županija								
Narodna knjižnica i čitaonica Murter	2300	422	116 m ²	9050	811	4801	4	0
Zadarska županija								
Narodna knjižnica Kali	1731	204	318 m ²	16755	455	6800	1	0
Gradska knjižnica Pag	4350	625	100 m ²	1040	1040	14812	3	0
Hrvatska knjižnica i čitaonica Sali	1820	176	46 m ²	12712	562	3451	1	0
Općinska knjižnica Općine Kolan „Šime Šugar Ivanov“	719	168	80 m ²	4600	400	1400	1	2000
Splitsko-dalmatinska županija								
Hrvatska čitaonica Bol	1661	330	70 m ²	17962	680	17000	1	0
Gradska knjižnica i čitaonica Hvar	4183	1276	130 m ²	26017	1622	12427	2	0
Općinska knjižnica i čitaonica Jelsa	3656	318	80 m ²	15924	934	6029	2	1600
Hrvatska narodna knjižnica „Antonio Rendić Ivanović“ Sutivan	759	126	140 m ²	7119	396	650	1	9611
Narodna knjižnica „Hrvatski skup“ Pučišća	2224	385	45 m ²	18987	890	8543	1	0
Općinska knjižnica „Hrvatski sastanak 1888“ Selca	1977	165	80 m ²	10152	643	6017	1	0
Gradska knjižnica „Ranko Marinković“ Komiža	1677	174	200 m ²	7429	541	810	1	0
Gradska knjižnica i čitaonica Stari Grad	2884	240	152 m ²	16310	880	6520	1	6200
GKMM Knjižnica Grohote (o. Šolta)	1479	177	40 m ²	9842	494	5003	1	0
Gradska knjižnica Vis	1960	615	214 m ²	12068	558	0	2	0
Narodna knjižnica Supetar	3889	1452	250 m ²	39128	1051	20450	2	950
Pomorsko-goranska županija								
Gradska knjižnica Franje Petrića Cres	2959	645	95 m ²	17446	970	9376	2	0
Narodna knjižnica Krk	5491	1495	220 m ²	22839	1054	62000	2	0
Gradska knjižnica i čitaonica Mali Lošinj	8388	1585	372 m ²	50334	2515	23917	7	3347
Narodna knjižnica Rab	8276	843	150 m ²	22334	1032	17550	1	5017

Izvor: www.nsk.hr

2. UPITNIK ZA KNJIŽNIČARE

OPĆENITO O KNJIŽNICI

- Veličina prostora knjižnice
- Broj zaposlenih
- Veličina fonda
- Broj korisnika
- Broj stanovnika u zajednici

PRAVNI I FINACIJSKI OKVIR

1. Tko je osnivač knjižnice?
2. Tko financira rad knjižnice?
3. Objavljaju li se godišnja i financijska izvješća o radu knjižnice?
4. Je li knjižnica odgovarajuće financirana?
5. S kojim još izvorima dobiti raspoložete (naplaćivanje članarine i zakasnine, komercijalne aktivnosti poput izdavaštva, prodaje knjiga, umjetničkih djela, naplaćivanje fotokopiranja i ispisa, donacije, sponzorstva i dr.)?
6. Kako se na godišnjoj razini raspoređuju dobivena financijska sredstva?
7. Koliko se ulaže u nabavu, nadogradnju i održavanje tehnološke opreme (kompjuteri, printeri, skeneri, fotokopirni aparati, čitači za novine, televizori i dr.)?

OSOBLJE

1. Zapošljava li knjižnica dovoljno ljudi?
2. Tko radi u knjižnici: školovani knjižničari? Pomoćno knjižničarsko osoblje?
3. Postoji li planski i kontinuirani program usavršavanja osoblja?

SMJEŠTAJ KNJIŽNICE I KNJIŽNIČNA ZGRADA

1. Je li zgrada knjižnice vidljiva i lako dostupna pješice? Postoje li zapreke prilaza knjižnici?
2. Odgovara li prostor u kojem je knjižnica smještena njezinoj funkciji i potrebama? Ima li dovoljno prostora za izlaganje i pohranu zbirke, i u kakvim uvjetima?
3. Je li knjižnica odgovarajuće veličine?
4. Postoje li u knjižnici posebni prostori za djecu, mlade i odrasle?
5. Ima li knjižnica prostor za čitanje?
6. Ima li knjižnica prostor u kojem je moguće raditi u miru i tišini?
7. Kojim prostorijama za osoblje knjižnica raspoložuje?
8. Kakav je pristup policama – odgovarajuća visina?
9. Postoje li oznake za korisnike za lakše snalaženje u knjižnici – van i unutar knjižnice?

SLUŽBE I USLUGE ZA KORISNIKE

1. Tko su vaše potencijalne ciljane skupine (djeca, mladež, odrasli)?
2. Obraćate li se jednoj ciljanoj skupini više nego ostalima i zašto?
3. Kakve programe i događanja organizirate?
4. Organizirate li posebna događanja za djecu?
5. Organizirate li posebna događanja za mladež? Na koji način privlačite mladež?
6. Podržava li knjižnica svojom djelatnošću cjeloživotno učenje?
7. Postoji li praksa međuknjižnične posudbe?
8. Ima li knjižnica javno dostupni računalni katalog i je li dostupan preko Interneta?
9. Je li radno vrijeme knjižnice prilagođeno korisnicima?
10. Izrađujete li kratkoročne i dugoročne strategije i planove za razvoj i djelovanje knjižničnih službi i usluga, na osnovu analize potreba pojedinaca i grupa u zajednici?
11. Anketirate li korisnike o zadovoljstvu knjižničnim uslugama?

INFORMACIJSKA SLUŽBA I OBRAZOVANJE KORISNIKA

1. Pruža li knjižnica informacijske usluge u zajednici?
2. Upućujete li korisnike i na druge izvore, van knjižničnog fonda?
3. Jesu li korisnici upoznati s inicijativom „Pitaj knjižničara“?
4. Obavještava li korisnike o novostima u knjižničnom fondu i uslugama u tiskanom i/ili elektroničkom obliku?
5. Obrazuje li korisnike o načinima korištenja knjižnične građe i usluga te knjižničnim pomagalicama?
6. Organizira li obrazovanje polaznika za služenje informacijskim tehnologijama?
7. Organizira li skupne posjete i obilaske knjižnice?

KNJIŽNICA U ZAJEDNICI

1. Obraćate li se drugim ustanovama kao potencijalnim korisnicima i/ili partnerima – obrazovnim, kulturnim i volonterskim organizacijama, poslovnim zajednicama, lokalnoj vlasti?
2. Jeste li uspostavili formalne veze s drugim organizacijama u lokalnoj zajednici (školama, kulturnim ustanovama, poduzećima)?
3. Na koji način knjižnica pomaže u očuvanju kulture, povijesti i tradicija lokalne zajednice?
4. Organizirate li događanja radi promicanja zanimanja za čitanje, književnost i medijsku kulturu?
5. Služi li knjižnica kao centar formalnog i neformalnog okupljanja pojedinaca i skupina?

IZGRADNJA ZBIRKE

1. Postoje li pisane smjernice za izgradnju zbirke?
2. Postoji li građa za sve dobne skupine?
3. Postoji li saznanje o potrebama i interesima lokalne zajednice? Je li zbirka relevantna za potrebe lokalne zajednice?
4. Koje su kategorije knjižnične građe zastupljene u knjižnici?
5. Koji su oblici građe zastupljeni?
6. Uključuje li zbirka pristup vanjskim izvorima kao što su knjižnice drugih institucija, elektroničke baze podataka, lokalna društva, vladini odjeli ili lokalno znanje?
7. Koji je tempo nabave novih naslova? Što ga sve određuje? Koliko se novih naslova godišnje nabavi?
8. Ima li knjižnica važnu obrazovnu ulogu u zajednici te kako se to odražava na sastav fonda?
9. U kakvom je fizičkom stanju građa u otvorenom pristupu?

ZAVIČAJNA ZBIRKA

1. Ima li knjižnica zavičajnu zbirku, kako je prikuplja i osigurava njezinu dostupnost?
2. Radi li se na popularizaciji zavičajne zbirke?
3. Imate li mogućnost digitaliziranja sadržaja?

RUKOVOĐENJE I MARKETING

1. Promovirate li i na koji način knjižnicu među političarima i financijerima?
2. Izrađuje li se godišnji strateški plan kojim se određuju prioriteti i ciljevi i raspodjeljuju sredstva iz proračuna?
3. Postoji li višegodišnji poslovni plan zasnovan na dugoročnim planovima knjižnice?
4. Prikupljaju li se statistički podaci o posudbi kako bi se uočili trendovi? Koji se podaci prikupljaju?
5. Provodi li se i kako mjerenje uspješnosti, tj. što se postiglo kao rezultat poduzetih aktivnosti?
6. Promičete li planski svoje službe i usluge u javnosti? Na koji način? - v. Smjernice, str. 71
7. Kojim se promotivnim strategijama služite kako biste pridobili podršku zajednice?
8. Surađujete li s medijima i jeste li za to posebno obrazovani?

LITERATURA

ALAJBEG, Ž. 50 godina javne, narodne knjižnice na Šolti : povijest pisma, knjige i knjižnice na otoku. // Baščina. 15/16(2007), DVD-ROM.

Čestitka Narodnoj knjižnici Supetar. // Brač online. Dostupno na:

<http://braconline.com.hr/arhiva-portala/12219-cestitka-narodnoj-knjiznici-supetar-v15-12219.html>

BROPHY, P. The library in the 21st century. London : Library Association Publishing, 2001.

IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice. 2. hrvatsko izd., (prema 2. izmijenjenom izd. izvornika). Zagreb : Hrvatsko : knjižničarsko društvo, 2011.

IFLA-in i UNESCO-ov Manifest za narodne knjižnice. // IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice. 2. hrvatsko izd., (prema 2. izmijenjenom izd. izvornika). Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011. Str. 105-107.

NACIONALNA i sveučilišna knjižnica u Zagrebu. Dostupno na: www.nsk.hr

NARODNA knjižnica Supetar. Dostupno na: www.knjiznicasupetar.hr

OPĆINA Komiža. Dostupno na: www.komiza.hr

OPĆINA Šolta. Dostupno na: www.solta.hr

OSNOVNA škola Grohote. Dostupno na: <http://os-grohote-solta.skole.hr/>

OTOK Šolta : monografija / urednik Zoran Radman et al. Grohote : Općina Šolta, 2012.

PORTAL narodnih knjižnica. Dostupno na: www.knjiznica.hr

REED, S. G. Small libraries : a handbook for successful management. Jefferson ; London : McFarland & Company, Publishers, 1991.

SAGER, D. J. Small libraries : organization and operation 3rd ed.. Wis. : Highsmith Press, 2000.

SIESS, Judith A. The OPL Sourcebook : a guide for solo and small libraries. Medford, N.J. : Information Today, 2001.

STANDARDI za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj. // Narodne novine 58(1999)

<http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/270810.html>

TADIĆ, Katica. Rad u knjižnici. Opatija : „Benja“, 1994.

UPUTE za poslovanje narodnih knjižnica. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 1996.

ZAKON o knjižnicama. // Narodne novine. 105(1997); 5(1998); 104(2000).

MREŽNE STRANICE

brac.online.com.hr

www.otok-brac.info

www.mojotokvis.com